

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Veera Nurmi

Järjestöjen rooli osana resilienttiä yhteiskuntaa

Johtamisen akateeminen yksikkö
Sosiaali- ja terveyshallintotieteen pro gradu -tutkielma
Hallintotieteiden maisteriohjelma

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Veera Nurmi		
Tutkielman nimi:	Järjestöjen rooli osana resilienttiä yhteiskuntaa		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Oppiaine:	Sosiaali- ja terveyshallintotiede		
Työn ohjaaja:	Harri Jalonen ja Hanna-Kaisa Pernaa		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	69

TIIVISTELMÄ:

Muuttunut, yhä globaalimpi ja ennakoimattomampi uhkaympäristö on asettanut yhteiskunnat tilanteeseen, jossa niiden on kyettävä vastaamaan uudentyyppisiin haasteisiin. Tämä vaatii joustavuutta, sopeutumiskykyä ja valmiutta toimia muuttuvissa olosuhteissa. Se ei ole pelkästään kriiseistä selviytymistä, vaan myös kykyä oppia ja sopeutua muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Resilienssin käsite on nykypäivänä yksi merkittävimmistä tavoista ymmärtää ja käsitellä turvallisuutta. Resilienssin käsitteen määrittäminen on nähty haastavana sen monialaisen taustansa vuoksi. Yksi tapa hahmottaa resilienssiä on prosessimainen lähestymistapa, jossa se nähdään dynaamisena prosessina eikä pelkästään yksittäisenä reaktiona. Tämä tarkoittaa, että resilienssi ei ole staattinen ominaisuus, vaan se kehittyy ja muuttuu ajan myötä. Lisäksi käsitettä voidaan hahmottaa yhteiskunnan eri tasojen vuorovaikutuksen kautta syntyvänä yhteisvaikutuksena.

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee kolmannen sektorin näkökulmasta resilienssin ja turvallisuuden risteäviä alueita. Tutkielman kohderyhmänä ovat järjestötoimijat, ja tarkoituksena on selvittää miten järjestöt voivat omalla osaamisellaan ja toiminnallaan edistää yhteiskunnan resilienssiä. Teoreettisessa viitekehyksessä resilienssin käsitettä ja sen eri tasoja käsitellään aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa. Lisäksi kuvataan resilienssin kolmivaiheinen prosessi, joka sisältää ennakoinnin, selviytymisen ja oppimisen vaiheet. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään myös kolmatta sektoria ja sen roolia turvallisuustoiminnassa osana resilienssiä. Tutkielma toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä ja tutkimustapana oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Haastatteluissa osallistujina oli eri järjestöjen toimijoita. Aineiston analyysiin käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysiä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että järjestöillä on keskeinen rooli resilienssin luomisessa ja vahvistamisessa. Järjestöjen rooli tiedon solmukohtana ja heidän asiantuntemuksensa sekä tarjoamansa palvelut ovat keskeisiä tekijöitä yhteiskunnan resilienssin ja turvallisuuden kannalta. Tutkimustulokset osoittivat useita konkreettisia seikkoja järjestöjen roolista resilienssin vahvistamisessa, mutta samalla esiin nousi myös esteitä tämän potentiaalinen hyödyntämisessä. Nousseita esteitä olivat muun muassa yhteistyörakenteiden puute ja tietämättömyys järjestöjen toiminnasta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että yhteiskunnan resilienssi rakennetaan yhdessä. Järjestöjen, viranomaisten, yritysten ja yksilöiden yhteistyö on avainasemassa.

AVAINSANAT: resilienssi, resilienssin prosessi, kolmas sektori, järjestöt, turvallisuus

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkielman tausta	6
1.2	Tutkielman tavoitteet	8
1.3	Tutkielman rakenne	9
2	Resilientti yhteiskunta	10
2.1	Resilienssin käsite ja sen kehitys	10
2.1.1	Resilienssi organisaatiotutkimuksessa ja hallintotieteissä	11
2.1.2	Resilienssi turvallisuustutkimuksessa	13
2.2	Yhteiskunnan resilienssi	14
2.2.1	Yksilöt ja yhteisöt	16
2.2.2	Kansainvälinen ulottuvuus	18
2.3	Resilienssin kolmivaiheinen prosessi	20
2.3.1	Ennakointi	21
2.3.2	Selviytyminen	22
2.3.3	Oppiminen	24
3	Kolmas sektori	26
3.1	Kolmas sektori osana yhteiskuntaa	26
3.2	Kolmas sektori turvallisuustoimijana	27
3.3	Kolmas sektori ja resilienssi	29
4	Teoreettisen viitekehyksen yhteenveto	31
5	Tutkimuksen toteuttaminen	34
5.1	Laadullinen tutkimus	34
5.2	Tutkielman toteutus	35
5.3	Teoriaohjaava sisällönanalyysi	37
6	Resilientin yhteiskunnan rakentaminen	40
6.1	Järjestöjen tiedon ja asiantuntemuksen rooli	40
6.1.1	Järjestöjen roolin merkitys ennakkoinnin vaiheessa	41

6.1.2	Järjestöjen roolin merkitys selviytymisen vaiheessa	45
6.1.3	Järjestöjen roolin merkitys oppimisen vaiheessa	49
6.2	Yhteistyön ja osallisuuden merkitys – Esteet resilienssin muodostumiselle	51
7	Johtopäätökset	55
7.1	Tutkielman aiheen tarkastelu ja jatkotutkimusaiheet	55
7.2	Luotettavuus	59
	Lähteet	62
	Liitteet	69
	Liite 1. Haastattelukysymykset	69

Kuviot

Kuvio 1. Resilienssin prosessi	31
---------------------------------------	----

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä	38
Taulukko 2. Aineiston ala- ja yläluokat	39
Taulukko 3. Keskeiset havainnot tuloksista	58

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta

Resilienssin käsite on noussut yhdeksi merkittävimmistä tavoista ymmärtää ja käsitellä turvallisuutta nykypäivänä, sillä yhä globaalimpi ja vaikeasti ennakoitavampi uhkaympäristö on asettanut yhteiskunnat tilanteeseen, jossa niiden on kyettävä vastaamaan aivan uudenlaisiin kehityskulkuihin ja haasteisiin (Hyvönen & Juntunen, 2018, s.2). Epävarmuuden aikakaudella niin tutkijat kuin poliittiset päättäjätkin ovat yhä useammin kääntyneet resilienssitutkimuksen puoleen ymmärtääkseen, miten yhteisöt, instituutiot, organisaatiot sekä yhteiskunnat selviytyvät eri kriiseistä ja häiriötilanteista (Duit, 2016; Hyvönen & Juntunen, 2018; Duchek, 2020).

Suomen kielellä resilienssistä käytettyjä vastineita ovat muun muassa sietokyky, palautuminen, kriisinkestävyys, sopeutumiskyky, joustavuus ja kimmoisuus (Pursiainen, 2023, s.30). Hyvösen ja muiden (2019, s.1) mukaan käsitteellä viitataan usein sisun, kimmoisuuden ja joustavuuden kaltaisiin ominaisuuksiin. Lisäksi he esittävät että, turvallisuuspolitiikassa se nähdään yleisesti yksilön, yhteisön tai yhteiskunnan kykynä selviytyä ja säilyä toimintakykyisenä kriisi- tai häiriötilanteissa sekä mukautua niiden jälkeiseen tilaan. Resilienssin käsite on pikkuhiljaa levinnyt laajasti monille tieteenaloille kuvastaen hyvin käsitteen monimuotoisuutta (Moilanen, 2021, s.48).

Resilienssin yksiselitteinen määrittelyminen on haastavaa sen monialaisen taustan vuoksi, ja välillä se saattaa jäädä vain kiertoilmaisuksi tai iskusanaksi monimutkaistuneelle turvallisuusympäristölle (Hyvönen ja muut, 2019, s.2). Monialaisuus on kuitenkin myös rikkaus, joka laajentaa ymmärrystä eri kyvyistä, joilla vastataan yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan erilaisiin haasteisiin (Moilanen, 2021, s.48).

Tärkeä on myös huomata, että vaikka erilaiset turvallisuustoimet ja kriisivalmius ovat yhteiskunnan resilienssin keskeisiä osia, eivät ne missään nimessä kata sitä kokonaan. Yhteiskunnan resilienssi kattaa laajemmat toimet, kuten sopeutumisen näkökulman, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, infrastruktuurin kestävyys ja tehokkaan hallinnon (Haavik, 2020, s.1). Käsite siis laajentaa yhteiskuntien kyvyn pelkästä kriisien kestämisestä myös oppimiseen ja sopeutumiseen kriisien koittaessa.

Tutkimuskirjallisuudessa yksi tapa hahmottaa resilienssiä on tarkastella sitä prosessimaisen lähestymistavan kautta (esim. Duchek, 2020; Hyvönen & Juntunen, 2018). Niin tehdään myös tässä tutkielmassa. Tavoitteena on omaksua monitahoinen lähestymistapa, jossa resilienssiä ei tarkastella pelkästään yksittäisenä reaktiona vaan dynaamisena prosessina, jolle on ominaista ennakointi, selviytyminen ja oppiminen. Tarkastelemalla aiheetta kolmivaiheisen prosessin kautta, pyritään hahmottamaan keinoja, jotka tukevat resilienssin rakentamista alati muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Suomessa uudenlaiseen uhkaympäristöön on pyritty vastaamaan resilienssin kehittämisen lisäksi myös kokonaisturvallisuuden mallilla, jossa yhteistyössä viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten kesken huolehditaan varautumisesta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi (Valtioneuvosto, 2017, s.7). Kokonaisturvallisuuden malli siis ottaa huomioon laajasti yhteiskunnan eri toimijat ja toimii periaatteella, jossa turvallisuus tehdään yhdessä. Yhteiskunnan eri toimijat ovat nähty myös resilienssitavoitteen keskiössä ja tutkielmassa onkin tästä syystä otettu tarkempaan tarkasteluun kolmas sektori. Sillä on nähty olevan tärkeä rooli turvallisuusuhkiin vastaamisessa, joten sen roolia myös resilienssin lisäämisessä on mielekästä tarkastella. Keskittymällä kolmanteen sektoriin, tunnistetaan sen ainutlaatuinen asema resurssien tarjoajana, sosiaalisen pääoman edistäjänä ja yhteistoiminnan osana.

1.2 Tutkielman tavoitteet

Tässä tutkielmassa pyritään tarkastelemaan resilienssin ja turvallisuuden risteäviä alueita ja keskittymään kolmannen sektorin rooliin siinä. Tarkastelemalla teemaa kolmannen sektorin näkökulmasta, tunnistetaan heidän keskeinen roolinsa resilienssin edistämässä ja pyritään tunnistamaan keskeiset toimet, joiden avulla se voi edistää yhteiskunnan resilienssiä. Tutkielman tavoitteena on saada tietoa käytännöistä ja toimista, joilla voidaan lähestyä monimutkaisia turvallisuusuhkia resilienssin avulla. Teemaa tarkastellaan resilienssin kolmivaiheisen prosessin tarjoamien linssien läpi, jossa edetään ennakkoinnin, selviytymisen ja oppimisen kautta läpi kriisi- ja häiriötilanteiden. Keskittymällä kolmanteen sektoriin ja prosessimaiseen lähestymistapaan saadaan myös mielekkäästi rajattua aihetta teeman ollessa hyvin laaja ja monisyinen.

Tutkielma toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla tutkitaan kolmannen sektorin järjestöjen roolia resilienssin ja turvallisuuden tuottajana ja mahdollistajana. Järjestötoimijoilta nousevien näkemysten ja kokemusten kautta tutkielma pyrkii tarjoamaan suuntaviivoja resilienssin kehittämisen tueksi. Lisäksi konkreettisten esimerkkien kautta pyritään luomaan ymmärrystä siitä, miksi aihetta on tärkeä tarkastella.

Tutkielman aihe on ajankohtainen, sillä muuttunut turvallisuusympäristö on asettanut yhteiskuntien turvallisuuden keskeisen tärkeytensä asemaan. Resilienssi on usein nähty vastauksena tähän ja sitä onkin tutkittu eri tieteenaloilla laajasti (Moilanen, 2021, s. 48). Lisäksi käsite nousee yhä useammin esille myös eri turvallisuusstrategioissa kansallisesti ja kansainvälisesti, joten on selvää, että edessä on hyvin ajankohtainen ilmiö (Hyvönen ja muut, 2019, s.1). Myös kolmannen sektorin järjestöjen merkitys aiheessa on merkittävä, koska niiden rooli on yhä enenevässä määrin tunnistettu tärkeäksi turvallisuustoiminnassa (Jalava ja muut, 2017, s.7). Tämän vuoksi järjestöjen tarkastelu myös resilienssin yhteydessä on mielekästä ja perusteltua.

Tutkimuskysymykset:

- Miten kolmannen sektorin toiminta vaikuttaa yhteiskunnan resilienssiin?
- Mitä resilienssiä edistäviä ja estäviä tekijöitä järjestötoimijat tunnistavat toiminnastaan resilienssin prosessin linssien läpi tarkasteltaessa?

1.3 Tutkielman rakenne

Tämä tutkielma rakentuu seitsemän pääluvun avulla, jotka kuvataan seuraavaksi lyhyesti. Luku kaksi on ensimmäinen teorialuku, joka käsittelee resilienssiä käsitteenä ja kuvaa sen tasoja sekä prosessimaista lähestymistapaa. Luvussa kolme käsitellään tarkemmin tutkielman kohdejoukkoa eli kolmannen sektorin järjestöjä osana turvallisuutta ja resilienssiä. Luku neljä päättää tutkielman teoriaosuuden kokoamalla yhteen rakennetun viitekehysten, jonka avulla pyritään tarkastelemaan järjestöjä ja resilienssiä empiirisen aineiston kautta. Luvussa viisi esitellään tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysiin liittyvä kuvaus. Luku kuusi ja seitsemän esittelevät tulokset, vastaavat tutkimuskysymyksiin sekä sisältävät johtopäätökset tutkielmasta.

2 Resilientti yhteiskunta

2.1 Resilienssin käsite ja sen kehitys

Resilienssin käsite on alun perin ollut käytössä luonnontieteiden ja psykologian parissa, erityisesti kuvaten organismien kykyä selviytyä ympäristöolosuhteiden äärimmäisissä vaihteluissa tai yksilöiden kykyyn selvitä ja toipua vaikeista ja jopa traumaattisista tilanteista (Sanastokeskus, 2017, s.17). Huolimatta lukuisista määrittelyistä, resilienssin käsitteelle ei ole löydetty sellaista määritelmää, joka olisi täysin yhtenevä (Duchek, 2017, s. 217). Moilasen (2021, s.48) mukaan resilienssille on pystytty tunnistamaan samankaltaisia ja toistuvia piirteitä tieteenalasta riippumatta. Hänen mukaansa resilienssi nähdään aina reaktionä häiriöön, riskiin tai muutokseen. Lisäksi resilientit järjestelmät nähdään joustavina, kestävinä sopeutuvina ja kimmoisina.

Resilienssin käsitteen juurten voidaan katsoa ulottuvan 1600-luvulle asti ja se pohjautuu latinan sanaan *resiliens*, joka tarkoittaa palautumista tai toipumista ennalleen (Pursiainen, 2023, s.30). Yksi eniten käytetyistä resilienssin määritelmistä esiteltiin Crawford Hollingin (1973) historiallisessa julkaisussa, jossa se kuvattiin systeemin kyvykkyytenä sietää erilaisia muutoksia ja sen toipumisena näistä. Alexanderin (2013, s. 2709) mukaan Hollingin määritelmää pidetään usein ensimmäisenä määritelmänä resilienssille, mutta käsitettä on nykytiedon mukaan käytetty jo vuonna 1625, kun Sir Francis Bacon käytti sitä kuvatakseen kaiun palautumisen voimakkuutta. Hän jatkaa esittämällä, että termi resiliensseys vakiintui 1800-luvun taitteessa myös englannin kieleen viitaten nykyistä ymmärrystäkin mukaillen fyysisen kohteen lujutta kuvaaviin ominaisuuksiin tai henkilön luonteenpiirteeseen.

Moilasen (2021, s.48) mukaan resilienssin käsite esiintyy nykyään monissa yhteyksissä, ja se on levinnyt monille eri aloille. Hänen toteaa, että etenkin psykologian näkökulmasta resilienssiä on tutkittu hyvin paljon ja liitetty usein selviytymisen käsitteeseen. Lisäksi sosio-ekologiassa resilienssin käsite otettiin myös nopeasti käyttöön, ja tämän

jälkeen se on levinnyt laajasti myös muille tieteenaloille, kuten tietotekniikkaan ja insinööritieteisiin.

Hyvösen ja muiden (2019, s.6) mukaan resilienssiä on yhä enenevässä määrin alettu tutkia myös yhteiskunnallisten kokonaisuuksien yhteydessä, joissa se on hahmotettu pitkälti yksilöllisenä ominaisuutena. He jatkavat toteamalla, että katastrofitutkimuksen yhteydessä resilienssi on tyypillisesti jaettu tietyille yhteisöille ominaisiin ja yleistä sopeutumista edistäviin piirteisiin. Moilasen (2021, s.48) mukaan resilienssin käsitteen laajentuminen muille tieteenaloille tukee sitä ajatusta, että moniulotteisuuden ansiosta käsitettä on mahdollista soveltaa eri konteksteissa luontevasti. Hän muistuttaa myös, ettei resilienssiä voida nähdä staattisena käsitteenä, vaan se kehittyy ja muokkautuu erilaisien haasteiden ja uusien asiayhteyksien kautta.

2.1.1 Resilienssi organisaatiotutkimuksessa ja hallintotieteissä

Resilienssin käsitettä on tutkittu paljon organisaatiotutkimuksen ja hallintotieteiden yhteydessä. Duchekin (2020, s.217) mukaan organisaatioiden resilienssin tutkimus on lisääntynyt huomattavasti 2000-luvun alusta lähtien. Hän on todennut, ettei käsitteelle ole organisaatiotutkimuksenkaan sisällä löydetty täysin yhdenmukaista määritelmää. Käsite sisältää hänen mukaansa lukuisia erilaisia teemoja. Organisaatioiden kontekstissa resilienssi on perinteisesti liitetty kykyyn selviytyä erilaisista katastrofeista (esim. Pearson ja Claire 1998). Lisäksi se on yhdistetty monesti organisaatioiden toiminnan jatkuvuuteen toimintaympäristön ollessa entistä monimutkaisempi ja nopeasti muuttuva (esim. Bennet ja Lemoine, 2014).

Viimeisen vuosikymmenen aikana resilienssin tutkiminen on lisääntynyt myös hallintotieteissä. Rantamäen ja Jalosen (2022, s.36–37) mukaan siitä huolimatta, että julkishallinnon resilienssistä ei vielä tiedetä kaikkea, monet organisaatioresilienssiä koskevista havainnoista voidaan mielekkäästi soveltaa myös hallinnon resilienssin tarkasteluun. He

jatkavat toteamalla, että samankaltaisesti kuin organisaatioresilienssi, hallinnon resilienssi voi koostua ennakoivasta varautumisesta, kriiseistä toipumisesta ja oppimiseen nojautuvasta mukautumisesta.

Resilienssin merkitys ja rooli ovat kasvaneet yhä enemmän julkishallinnon tutkijoiden keskuudessa (esim. Wildavsky, 1988; Boin ja muut, 2010; Aldrich, 2012; Boin ja van Eeten, 2013; Duit, 2016). Duit (2016, s.364) esittää, että aikaisemmin julkishallinnon suunnittelussa pääpaino oli tehokkuudessa ja oikeudenmukaisuudessa. Hänen mukaansa nykyään keskustelu on siirtynyt korostamaan ennemminkin vahvuutta, joustavuutta ja sopeutumiskykyä yhä epävakammassa ja monimutkaisessa maailmassa. Hän lisää vielä, että painopisteen muutos voidaan ajatella heijastavan uusia arvoja julkishallinnossa, joka vaikuttaa omalta osaltaan suoraan resilienssin käsitykseen.

Julkishallinnon organisaatioissa on havaittu jähmeyttä niiden kyvyissä muuttaa toimintaympäristöstä havaitut uhkat ja mahdollisuudet toiminnaksi, joka olisi enemmän mukautuvaa (Zhang ym. 2018). Duit (2016, s.364) toteaa, että julkishallinnon resilienssiä tutkittaessa onkin tärkeä kiinnittää huomiota sen erityispiirteisiin. Hän esittää, että yksi tunnistettu haaste on tasapainoilu hyvän hallinnon ja resilienssin välillä. Resilienssin tarkastelussa on tähän mennessä keskitytty erityisesti resilienssiä tuottavien hallinnon prosessien tarkasteluun (Boin & van Eeten, 2013). Tämän lisäksi on pohdittu resilienssin suhdetta julkishallinnon legitimitettiin liittyviin arvoihin (Duit, 2016).

Resilienssiä on tutkittu paljon, mutta sille ei ole löydetty yhtenäistä määritelmää. Lisäksi se mitä käsite pitää sisällään on osittain jäänyt hämärän peittoon. Rantamäen ja Jalosen (2022, s. 37) mukaan tutkijat ovat pyrkineet syventämään ymmärrystä erilaisten lähestymistapojen kautta resilienssiä tuottavista prosesseista. Esimerkiksi he itse ovat pyrkineet syventämään ymmärrystä informaatioresilienssin käsitteen avulla. Informaatioresilienssi kiinnittää huomiota erityisesti yhteiskunnan ja sen toimijoiden kykyyn selviytyä erilaisista informaatioon kytkeytyvistä häiriötilanteista (Rantamäki, 2023, s.284).

2.1.2 Resilienssi turvallisuustutkimuksessa

Resilienssin käsite on noussut suureen rooliin turvallisuuden ymmärtämisessä ja hahmottamisessa (Hyvönen & Juntunen, 2018, s.1). Resilienssin ja turvallisuuden suhde ei kuitenkaan missään nimessä ole täysin yksiselitteinen ja sitä on tarkasteltu eri näkökulmista (Hyvönen ja muut, 2019, s.5).

Haavik (2020) esittää, että resilienssi ja turvallisuus ovat tärkeitä aiheita, jotka risteävät eri tieteenalojen, kuten psykologian, ekologian ja yhteiskuntatieteiden kanssa. Hän jatkaa esittämällä, että resilienssiä on tutkittu esimerkiksi korkean luotettavuuden organisaatioissa, joissa keskitytään erityisesti organisaation ominaisuuksiin sekä resilienssitekniikassa, jossa tarkastelussa on systeemit ja sopeutuminen. Hänen mukaansa molemmat kuitenkin poikkeavat perinteisestä turvallisuustutkimuksesta, sillä niissä pyritään ymmärtämään olosuhteita ja mekanismeja, joiden avulla saavutetaan haluttuja tuloksia sen sijaan, että vain ehkäistään onnettomuuksia.

Perinteiselle tavalle käsitellä turvallisuutta, jossa keskitytään pitkälti ennaltaehkäisyyn, on oman haasteensa luonut epävarmemman maailman tuomat haasteet, jonka seurauksena uhkia on entistä vaikeampi tunnistaa niiden ollessa samalla yhä arvaamattomampia (Fjäder, 2014, s.114–129). Hyvösen ja muiden mukaan (2019, s.13) resilienssi on 2000-luvulla noussut keskeiseksi käsitteeksi turvallisuusstrategioissa lähtien liikkeelle Yhdysvalloista ja Iso-Britanniasta ja lopulta rantautuen myös Suomeen. Heidän mukaansa tämä on johtanut resilienssipolitiikan kehittymiseen omanlaisena turvallisuuden hallinnan kehyksenä, joka ohjaa niin ideoita ja teknologiaa kuin käytäntöjen kehitystä turvallisuusosalalla.

Perinteisen turvallisuuskäsityksen koettelon lisäksi on ajateltu, ettei myöskään perinteiset riskienhallintakeinot ole enää riittäviä kompleksisessa turvallisuusympäristössä ja juuri tähän vastaamisessa resilienssin on nähty tarjoavan vaihtoehdon (Moilanen, 2021).

Fjäder (2014, s.114–129) esittää, että arvaamattomampi ympäristö ja vaikeasti ennustettavat uhat luovat otolliset olosuhteet resilienssin käsitteen suosiolle turvallisuuden yhteydessä. Hän kuitenkin jatkaa myös esittämällä ristiriitaisuuden näiden kahden käsitteen kesken, koska turvallisuuden tarkastelussa painotetaan yleensä enemmän ennaltaehkäisyä. Esimerkiksi Hyvönen ja muut (2019, s.5) kuitenkin toteavat, että heidän mukaansa resilienssin ja kokonaisturvallisuusajattelun välinen yhteys on selvä. Heidän mukaansa häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen sekä varautuminen on aina kytketty kokonaisturvallisuuden yhteyteen. Resilienssin he katsovat liittyvän suoraan kahteen ensimmäiseen osa-alueeseen.

Myös kriisivalmiuden ja resilienssin välistä suhdetta on tarkasteltu useissa tutkimuksissa, joissa on keskitytty tarkastelemaan yhteisöjen ja yhteiskuntien resilienssiä erilaisissa häiriötilanteissa. Esimerkiksi Wilson (2012) tarkastelee yhteisön resilienssiä ympäristön muutosten yhteydessä. Hän nostaa esille kriisivalmiustoimenpiteet ja niiden merkityksen, kun parannetaan yhteisöjen kykyä kestää ympäristöhaasteita ja toipua näistä. Kriisivalmius voidaankin nähdä keskeisenä osana resilienssiä, mutta se ei kata käsitettä kokonaan. Lisäksi resilienssistä puhuttaessa turvallisuuskontekstissa on tärkeää muistaa, ettei sitä pidä nähdä vastauksena mihinkään tietynlaiseen yksittäiseen uhkaan, vaan pikemminkin se tulisi ymmärtää yleisenä kykynä mukautua häiriö- ja kriisitilanteisiin riippumatta niiden luonteesta (Hyvönen ja muut, 2019, s.1).

2.2 Yhteiskunnan resilienssi

Haavik (2020, s.3) esittää, että yhteiskunnan resilienssillä tarkoitetaan yhteiskunnan kykyä kestää ja sopeutua erilaisiin haasteisiin ja muutoksiin. Hän jatkaa huomauttamalla, että tutkimusala on monisyinen ja pitää sisällään eri näkökulmia. Resilienssi on saanut paljon huomiota monilla eri tieteenaloilla, ja yhteiskuntatieteiden kontekstissa se on herättänyt monesti keskustelua soveltuvuudestaan. Keck ja Sakdapolrak (2013, s.5–6) esittävät, että jotkut kannattavat käsitteen rajaamista ekologisiin järjestelmiin selkeyden

vuoksi, kun taas toiset varoittavat sen kritiikittömästä siirtämisestä yhteiskuntatieteisiin. He kuitenkin toteavat, että kritiikistä huolimatta käsite on lupaava ja pystyy keräämään yhteen eri tutkimusaloilta saatua tietoa ja tarjoamaan uusia näkökulmia nykypäivän haasteisiin.

Adger (2000, s.349) esittää, että yhteiskunnan resilienssin ymmärtämiseksi yksi tapa on tarkastella sosiaalisten ja ekologisten järjestelmien keskinäistä kytkeytymistä ja sopeutumiskyvyn tärkeyttä epävarmuuteen ja muutokseen vastaamisessa. Hän esittää, että yhteiskunnallinen resilienssi voidaan ymmärtää yhteisöjen kyvyksi kestää sosiaaliseen infrastruktuuriin kohdistuvia ulkoisia häiriöitä. Myös yhteisöjen resilienssin hahmottamiseksi on laadittu erilaisia malleja, joissa korostuu resilienssin moniulotteinen luonne ja eri sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristötekijöiden välinen vuorovaikutus (Cutter ja muut, 2008, s.601).

Tutkimuskirjallisuudessa on tunnistettu useita tekijöitä, joista yhteiskunnallisen resilienssin voidaan katsoa koostuvan. Yksi näistä tekijöistä on sosiaalinen pääoma, joka voidaan määritellä verkostoiksi, luottamukseksi ja normeiksi, jotka parantavat yhteistoimintaa yhteisöissä (Norris ja muut, 2008, s.132). Myös sellaisen yhteistyön merkitys, jossa yhdistyy tieto ja asiantuntemus eri perspektiiveistä, on nähty olevan yksi tärkeä edellytys yhteiskunnan resilienssille (Masten ja Obradovic, 2008, s.9). Lisäksi se edellyttää useiden ulottuvuuksien kuten sosiaalisten, taloudellisten, ympäristöön liittyvien ja teknologisten tekijöiden yhdistämistä, jotta voidaan parantaa kykyä ennakoida häiriöitä ja sopeutua sekä toipua niistä (Cutter ja muut, 2008, s.602).

Haavikin (2020, s.2) mukaan resilienssi laajentaa yhteiskunnallista turvallisuutta koskevaa keskustelua käsittelemään entistä laaja-alaisempia kysymyksiä. Hänen mukaansa viime aikoina onkin tapahtunut siirtyminen organisaatioiden turvallisuudesta kohti yhteiskunnallista turvallisuutta, ja voidaan puhua jopa siirtymisestä turvallisuuden aikakauden, jossa kohtaamamme uhat nousevat uudenvälisiin mittakaavoihin, joita tähän mennessä on turvallisuustutkimuksessa käsitelty.

2.2.1 Yksilöt ja yhteisöt

Resilienssi voidaan hahmottaa sen tasojen kautta, joita ovat yhteiskunnallisen tason lisäksi yksilö, yhteisö ja kansainvälinen taso. Eri tasot ovat tiivisti liitoksissa toisiinsa ja osittain jopa päällekkäisiä, jonka vuoksi niiden tarkastelu on paikallaan kokonaisvaltaisen ymmärryksen saavuttamiseksi. Esimerkiksi Hyvönen ja muut (2019) hahmottavat resilienssin näiden eri tasojen kautta. Heidän mukaansa kokonaisturvallisuuden näkökulmasta hahmotettu yhteiskunnan turvallisuus, resilienssi sen keskeisenä osana, tulisi ymmärtää yhteiskunnan eri tasoja yhdistävänä sekä yhteistoimintaa edistävänä periaatteena. Tästä syystä yhteiskunnan resilienssistä tarkasteltaessa on tärkeä ymmärtää, että se koostuu monista toisiinsa liittyvistä asioista ja tekijöistä.

Yksilöiden resilienssi edistää yhteisöjen resilienssiä, ja sitä kautta koko yhteiskunnan resilienssiä (Hyvönen ja muut, 2019, s.23). Yksilön resilienssistä puhuttaessa tarkoitetaan yksilön kykyä sopeutua ja toipua vastoinkäymisistä ja kriiseistä (Masten ja Obradovic, 2008, s.9). Hyvönen ja muut (2019, s.27–30) toteavat resilienssin olevan monimutkainen ja moniulotteinen käsite, joka muodostuu yksilön sisäisistä ja ulkoisista tekijöistä, mutta myös sosiaalisesta ympäristöstä. Heidän mukaansa resilienssissä ajatellaan olevan kyse kyvyistä menestyä ja sopeutua stressaaviin tilanteisiin tai traumaattisiin kokemuksiin. Tämän lisäksi he esittävät, että resilienssi koostuu eri tekijöistä, kuten psykologisista, fyysisistä ja sosiaalisista voimavaroista. Nämä voimavarat auttavat yksilöä vastaamaan haasteisiin, toipumaan niistä ja jopa lopulta vahvistumaan.

Resilienssi nähdään nykyään voimakkaasti aika ja paikka sidonnaisena ilmiönä, eikä ominaisuutena, joka siirtyy yksilön mukana paikasta ja tilanteesta toiseen (Hyvönen ja muut, 2019, s.35). On tärkeää pyrkiä muokkaamaan yksilön sosiaalista ja fyysistä ympäristöä resilienssin edistämiseksi eikä niinkään keskittyä yksilöiden itsensä muokkaamiseen (Ungar, 2011, s.6). Hyvösen ja muiden (2019, s.36–37) mukaan merkittäviä tekijöitä yksilön resilienssin kannalta ovat sosiaalinen luottamus ja sen kasvattaminen, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen, koulutuksen taso sekä hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon

palvelut, joissa huomioidaan erityisesti heikommassa asemassa olevat yksilöt ja perheet. Lisäksi he mainitsevat myös yhteiskunnallisen yleisen luottamuksen merkityksen olevan resilienssille suuri.

Resilienssin merkityksen hahmottamisessa on yksilötason lisäksi paikallaan tarkastella yhteisöjä, koska niillä on keskeinen merkitys niin yksilö kuin yhteiskunnan resilienssin kannalta. Yhteisön käsite itsessään on melko laajasti ymmärrettävä käsite. Sanastokeskuksen termipankin mukaan sillä voidaan viitata ryhmään ihmisiä, jotka omaavat samankaltaiset arvot, normit, kiinnostuksen kohteet tai tavoitteen. Lisäksi ryhmän ihmiset ovat usein tällöin myös vuorovaikutuksessa toistensa kanssa erilaisilla alueilla tai toimintaympäristöissä. Yhteisöjä voivat olla esimerkiksi kaupunki, kylä, asuinalue, työpaikka, uskonnollinen yhteisö, harrastusryhmä tai koulu.

Yhteisöjen resilienssiä tarkasteltaessa keskitytään tarkastelemaan sen kykyä reagoida häiriöihin ja toipua niistä (Norris ja muut, 2008, s.129). Tähän vaikuttaviksi tekijöiksi on tunnistettu muun muassa sosiaalinen yhteenkuuluvuus, johtajuus ja paikalliset resurssit (Cutter ja muut, 2008, s. 601). Yhteisöillä on tärkeä rooli resilienssin parantamisessa yhteistoiminnan, yhteenkuuluvuuden ja luottamuksen rakentamisen edistämisen kautta (Berkes ja Ross, 2013, s.10). Katastrofitutkimuksen yhteydessä on tyypillistä, että resilienssi on jaettu tietyille yhteisöille ominaisiin ja yleistä sopeutumista edistäviin piirteisiin (Hyvönen ja muut, 2019, s.6). Esimerkiksi Yhdysvalloissa luonnonkatastrofeihin vastaamisen yhteydessä on tarkasteltu ja määritelty yhteisöjen resilienssiä (Tierney, 2014, s.162).

Kaupunkiympäristöt ovat usein ensisijainen kohde monille yhteiskuntaa uhkaaville asioille (Hyvönen ja muut, 2019, s.39). Suurempien yhteisöjen, kuten kaupunkien ja naapurustojen, resilienssi nähdäänkin monimutkaisempaan kysymyksenä kuin pienempien yhteisöjen (Cacioppo ja muut, 2011, s.47–48). Esimerkiksi terrori-iskut tapahtuvat usein tiheään asutuilla alueilla ja kaupunkien voidaan katsoa olevan alttiimpia sään ääri-ilmiöille, joka monimutkaistaa niiden resilienssiä (Hyvönen ja muut, 2019, s.39). Cacioppo ja

muiden (2011, s.47–48) mukaan resilienssin vahvistaminen tällaisissa yhteisöissä keskittyy erityisesti sosiaalisen pääoman ja luottamuksen lisäämiseen sekä sosiaalisen vuoro-vaikutuksen parantamiseen. Lisäksi he esittävät, että edellytyksenä tälle on yhteistyön vahvistaminen, resurssien oikeudenmukainen jako, vastavuoroisuuden korostaminen ja konfliktien puolueeton ratkaisu.

Hyvösen ja Juntusen (2018) mukaan resilienssin prosessimaisuuteen on alettu kiinnittää yhä enenevässä määrin huomiota yksilöiden ja yhteisöjen resilienssistä puhuttaessa. He toteavat, että näin ollen määritelmässä korostetaan kriisien aiheuttamien vaikutusten ja siihen liittyvän toimintakyvyn ylläpitämisen lisäksi myös pitkäaikaista palautumisprosessia ja uudelleen organisoitumisen laatua kriisin jälkeen. Heidän mukaansa lähestymistapa on peräisin aloilta, jossa sosio-ekologisten systeemien palautumisprosesseja tarkastellaan yksilöiden traumaattisista kokemuksista selviytymisen kautta.

2.2.2 Kansainvälinen ulottuvuus

Suomi on voimakkaasti kytköksissä kansainväliseen toimintaan ja on hyvin riippuvainen ulkopoliittikan hyvästä hoitamisesta sekä niin lähialueiden kuin globaalien tason tasaisesta ja rauhanomaisesta kehityksestä (Hyvönen & Juntunen, 2018, s.24). Kansainvälisen tason resilienssistä puhuttaessa tarkoitetaan kansakuntien ja globaalien yhteisöjen resilienssiä maailmanlaajuisen haasteiden ja kriisien edessä (Bene ja muut, 2014, s.610). Sitä voidaan edistää kansainvälisten pyrkimysten kautta kiinnittämällä huomiota yhteisiin haavoittuvuuksiin ja edistämällä oikeudenmukaisuutta, kestävyyttä ja tasapuolisuutta globaalisti (UNDRR, 2015).

Hyvösen ja muiden (2019, s.68–73) mukaan kansainvälisten prosessien ja tapahtumien vaikutus yhteiskunnan turvallisuuteen ja toimivuuteen on keskeinen. He toteavat, että hybridi-vaikuttamisen, ilmastonmuutoksen ja suurvaltojen välisten kamppailujen kaltai-

set ilmiöt lisäävät tarvetta ymmärtää kansainvälisen toimintaympäristön muutosten vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen. Myös yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2017) korostaa kansainvälisen toiminnan keskeistä roolia yhtenä yhteiskunnan seitsemästä elintärkeästä toiminnosta. Siinä todetaan, että Suomelle merkittäviä kansainvälisiä turvallisuusyhteistyökumppaneita ovat muun muassa Euroopan Unioni (EU), Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato), Yhdistyneet kansakunnat (YK) ja sen alajärjestöt, Pohjoismaat, Baltian maat, Yhdysvallat ja muut maat.

Vuonna 2022 hyväksytty EU:n strateginen kompassi painottaa resilienssin merkitystä. Tämä on merkittävä asia, koska kompassi ohjaa koko EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä (Euroopan komissio, 2022). Myös EU:n asettamat direktiivit, joilla voidaan ohjata jäsenmaiden lainsäädäntöä, ovat keskeisessä osassa resilienssityössä. Sisäministeriö (2022) toteaa tiedotteessaan Suomen lisäävän panoksia kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvyn parantamiseen EU:n CER-direktiiviin (Critical Entities Resilience) pohjautuen. Tiedotteessa kerrotaan direktiivin astuvan voimaan joulukuussa 2022 ja kattavan keskeiset sektorit, kuten energian, pankit, liikenteen, terveyden ja digitaalisen infrastruktuurin. Suomen pysyvä edustusto Natossa toteaa Suomen osallistuvan aktiivisesti myös Naton resilienssityöhön. Sen tarkoituksena on heidän mukaansa tukea liittokunnan jäsenten kykyä vastata erilaisiin häiriötilanteisiin, kuten hybridiuhkiin, infrastruktuurin häiriöihin ja luonnonkatastrofeihin. Lisäksi he toteavat, että Naton resilienssityössä korostuvat erityisesti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, valtion toimintakyvyn ja sotilastuen jatkuvuus.

Kansainvälisellä tasolla osallistuminen yhteistyön ja resurssien jakoon avaa Suomelle mahdollisuuksia resilienssityöhön liittyen. Samalla on muistettava, että se voi velvoittaa osallistumaan tiettyjen standardien ja normien noudattamiseen. Hyvösen ja muiden (2019, s. 78–80) mukaan yhteiskunta- ja valtiokeskeinen näkemys resilienssistä ei enää yksinään riitä, kun kytkeytyneisyys ja riippuvuus kansainvälisiin toimijoihin kasvaa. He jatkavat, että useat ulkoiset tekijät vaikuttavat yksilöiden ja yhteisöjen resilienssiin ja sen rakentaminen tulisi ulottua valtion rajojen ulkopuolelle. He esittävät, että yhteiskunnan

toimintojen turvaamiseksi tarvitaan myös konkreettisia toimia, kuten infrastruktuurin ja resurssien hallintaa, koska globaalissa verkostotaloudessa yhteiskunnallinen resilienssi edellyttää kykyä ylläpitää toimintoja normaaliolojen lisäksi myös kriisitilanteissa.

2.3 Resilienssin kolmivaiheinen prosessi

Hyvösen ja muiden (2019) mukaan resilienssiä voidaan kuvata yhteisvaikutuksena, joka syntyy eri yhteiskunnan tasojen kesken tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Tämän lisäksi he esittävät, että resilienssi on mahdollista nähdä dynaamisena prosessina, jossa liittämällä yhteen yhteiskunnan eri tasot (yksilöt, yhteisöt, organisaatiot, valtio, kansainvälisyys) rakentuu monivaiheinen ja vuorovaikutuksellinen prosessi.

Duchekin (2020) mukaan resilienssitutkimuksessa voidaan tunnistaa kolme eri päälähestymistapaa. Lähestymistavassa, jossa korostetaan ennen kaikkea ennakointia, resilienssi nähdään proaktiivisena varautumisena erilaisiin häiriötilanteisiin ja kriiseihin. Kestävyyttä ja toipumista korostavassa tavassa resilienssi ymmärretään kykynä palautua kriisejä edeltävään tilaan. Mukautumista painottavassa ajattelussa resilienssi puolestaan nähdään oppimisena, joka aktivoituu kriisitilanteessa.

Yhä useammat tutkijat ovat alkaneet huomioida useampia edellä esitetyistä näkökulmista määritellessään resilienssiä (Duchek, 2020). Tämä on rikastuttanut käsitteen monitahoisuutta entisestään ja on ehdotettu, että eri näkökulmat, kuten ennakointi, kestävyys ja mukautuminen kuuluvat kaikki resilienssiin, ja niistä jokainen auttaa ymmärtämään käsitteen moniulotteisuutta (Burnard and Bhamra 2011; Williams ja muut 2017).

Mukaillen aiempia tutkimuksia ja määritelmiä resilienssin prosessista (esim. Hyvönen ja muut 2019; Duchek, 2020) hahmotetaan resilienssi tässä tutkielmassa kolmivaiheisena

prosessina, johon kuuluu ennakointi, selviytyminen ja oppiminen. On kuitenkin syytä todeta, että prosessin vaiheet eivät ole täysin erotettavissa toisistaan ja ovat osittain jopa päällekkäisiä ja riippuvaisia toisistaan (Duchek, 2020, s.232).

2.3.1 Ennakointi

Resilienssin prosessin ensimmäinen vaihe on ennakointi. Sen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan häiriötä ehkäiseviä tekijöitä sekä tarjota kykyjä kriittisten kehityssuuntien havaitsemiseksi (Duchek, 2020, s.225). Resilienssin ensimmäinen vaihe kuvaa turvattavan tahon (yksilö, yhteisö, organisaatio, yhteiskunta jne.) kyvykkyyksiä ja ominaisuuksia, joiden avulla kyetään estämään tai ainakin lieventämään kriiseistä syntyviä akuutteja haittavaikutuksia edesauttaen samalla toimintakyvyn säilyttämistä (Hyvönen ja muut, 2019, s.20).

Wildavsky (1988, s. 77) ymmärtää ennakkoinnin potentiaalisten vaarojen ennustamiseksi ja sitä kautta ehkäisemiseksi, ja liittää sen termiin resilienssi, jonka hän puolestaan määrittelee kyvyksi selviytyä odottamattomista vaaroista niiden koittaessa ja oppia palautumaan takaisin. Kendra ja Wachtendorf (2003, s. 49) toteavat, että resilienssi ja ennakoiminen eivät ole vastakkaisia tai toisiaan poissulkevia ominaisuuksia. He huomauttavat, että Wildavsky usein sekoitti käsitteet keskenään, todennäköisesti siksi, että ne liittyvät niin läheisesti toisiinsa. Lisäksi he jatkavat toteamalla, ettei resilienssiä saavuteta varautumalla jotakin tiettyä tapahtumaa varten, vaan ennemminkin ylläpitämällä kykyjä ja toimintoja, jotka ovat tarpeen minkä tahansa tapahtuman koittaessa.

Tutkijat ovat olleet hyvin yhtä mieltä siitä, että tärkeitä asioita ennakkoinnissa ovat havainnointi ja tunnistaminen, jotka liittyvät tiiviisti myös toisiinsa (Duchek, 2020, s.255). Esimerkiksi organisaatioiden on tunnistettava kriisin varhaiset merkit kyetäkseen reagoimaan niihin nopeasti ja estääkseen siten niiden eskaloituminen (Ortiz-de-mandojana &

Bansal, 2016, s.1617.) Kirjallisuudessa näitä havainnointiin ja tunnistamiseen liittyviä kyvykkyyksiä käsitellään myös muilla termeillä, kuten hiljaisten signaalien hankinta ja ympäristön skannaus (Duchek, 2020, s.225). Sidosryhmien välinen yhteistyö, tiedon jakaminen ja skenaarioanalyysien tekeminen on nähty kuuluvan keskeisesti tehokkaisiin ennakkointiin tähtääviin strategioihin (Birkman ja muut, 2013, s.55).

2.3.2 Selviytyminen

Yhteiskunnallisen resilienssin yhteydessä selviytyminen käsittää yhteisöjen, instituutioiden ja yhteiskuntien käyttämät strategiat ja toimet kriisien ja häiriötilanteiden hallitsemiseksi ja niihin sopeutumiseksi. Tässä yhteydessä tulisikin katsoa resilienssimekanismeja laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa ja tarkastella miten yhteiskunnat ja sen yhteisöt käyttävät resursseja, sosiaalisia verkostoja ja hallintorakenteita selviytyäkseen haasteista ja edistääkseen resilienssiä.

Wildasyskyn (1988, s.77) mukaan resilienssiin kuuluu ennakkoinnin lisäksi kyky selviytyä ennakoimattomista vaaroista niiden ilmennyttyä. Kyky selviytyä odottamattomista tilanteista liittyy läheisesti kriisinhallintaan ja voidaan jakaa kahteen alakategoriaan, jotka ovat kyky hyväksyä ongelma ja kykyyn kehittää ja toteuttaa ratkaisuja (Duchek, 2020, s.277). Hyvösen ja muiden (2019, s.20) mukaan resilienssin toinen vaihe kuvaa turvattavan tahon (yksilö, yhteisö, organisaatio, yhteiskunta jne.) kyvykkyyksiä ja ominaisuuksia, joiden avulla kyetään säilymään toimintakykyisenä. Heidän mukaansa toimintakyvyn säilyttämisen kannalta on tärkeää kyetä turvaamaan tehokas ja tavoittava kriisiapu ja mahdollistaa yhteisöjen itseorganisoituminen. He nostavat esiin myös keskeisten palveluiden jatkuvuuden, joilla on merkittävä vaikutus väestön hyvinvointiin, unohtamatta yksilöiden henkisen kriisinsietokyvyn vahvistamista.

Duchek (2020, s.228) esittää, että ongelman hyväksyminen on keskeinen osa resilienssiä ja tämän tärkeys on noussut yksilön resilienssiä tutkivasta kirjallisuudesta, jossa on korostettu odottamattomiin tilanteisiin sopeutumisen alkavan ongelman hyväksymisestä. Hän jatkaa laajentamalla ajatusta organisaatioihin ja siihen että niiden on yhtä lailla tärkeää kehittää kykyä hyväksyä ongelma, sillä kieltämisen sijaan ne tarvitsevat nopean kyvyn tunnistaa kriittisiä tilanteita ja toimia näissä. Kriisin tai häiriötilanteen iskiessä organisaation on laitettava myös kriisisuunnitelmansa täytäntöön ja kehitettävä erilaisia ad hoc- ratkaisuja (Pearson ja Clair, 1998, s.66).

Duchekin (2020, s.229) mukaan ratkaisujen kehittäminen vaatii paitsi ideointia myös koordinoitua. Duchekin mielestä nopeita päätöksiä vaativat vaikeat tilanteet edellyttävät lisäksi sekä muodollisia että epämuodollisia koordinaatiomekanismeja. Toisaalta tarvitaan muodollisia rakenteita ja selkeät vastuut nopeiden päätösten aikaansaamiseksi, mutta toisaalta vaikeista tilanteista selviytyminen tarvitsee myös avoimuutta, vapautta ja joustavaa sekä luovaa toimintaa.

Berkes ja Ross (2013, 10–13) toteavat, että yhteisöjen resilienssin lähestymistavoissa korostuu usein paikallisyhteisöjen rooli sen rakentamisessa. Heidän mukaansa yhteisöt eivät useinkaan pysty hallitsemaan kaikkia niihin vaikuttavia tilanteita, mutta niillä on mahdollisuus joiltain osin muokata olosuhteita, jonka avulla voidaan lisätä resilienssiä. Norrisin ja muiden (2008, s.140) mukaan tieto ja viestintä ovat elintärkeitä elementtejä häiriötilanteissa, sillä ihmisten on tärkeä saada tietoa tapahtuneesta ja toimintavaihtoehtoista. He myös toteavat, että ihmisten on helpompi luottaa paikallisiin ja läheisiin tietolähteisiin kuin kaukaisempiin lähteisiin. He esittävätkin, että luotettava tietolähde on yksi tärkeimmistä voimavaroista selviytymiskyvylle, kun puhutaan yksilöistä ja ryhmistä.

Aldric ja Meyer (2015) esittävät, että sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja solidaarisuus ovat nähty keskeisessä asemassa yhteisöjen selviytymisessä eri kriiseissä. Heidän mukaansa yhteenkuuluvuuden tunne, vahvat sosiaaliset verkostot ja tukijärjestelmät helpottavat

yhteistoimintaa, emotionaalista tukea ja resurssien jakamista, jotka vahvistavat resilienssiä. Folke (2006, s.260–262) toteaa, että sopeutuvat hallintorakenteet ja tehokas johtaminen ovat tunnistettu myös keskeisiksi tekijöiksi, joilla voidaan parantaa resilienssiä. Hän jatkaa esittämällä, että osallistavat päätöksentekoprosessit ja johtamiskäytännöt parantavat ja edesauttavat yhteiskunnan kykyä reagoida kriiseihin, mutta myös ennakoivat niitä ja auttavat niistä toipumista. Folken mukaan sopeutuva hallinto rakentuu monien eri sosiaalisilla ja ekologisilla tasoilla toimivien sidosryhmien yhteistyöhön monitasoisissa organisaatioissa ja instituutioissa.

2.3.3 Oppiminen

Oppiminen on resilienssin prosessin kolmas vaihe, jonka avulla yhteisöt, instituutiot ja yhteiskunnat pystyvät sopeutumaan, innovoimaan ja jopa parantamaan kykyään selviytyä kriiseistä ja häiriötilanteista. Resilienssin kolmas vaihe kuvaa turvattavan tahon (yksilö, yhteisö, organisaatio, yhteiskunta jne.) kyvykkyyksiä ja ominaisuuksia, joiden avulla mahdollistetaan sopeutuminen kriisin jälkeiseen tilaan, hyödyntäen kriisin kokemuksia oppimisessa ja toimintakykyisyyden edelleen kehittämässä (Hyvönen ja muut, 2019, s.20) Duchekin (2020, s.230) mukaan pitkäaikainen oppiminen lisää merkittävästi tietopohjaa, joka puolestaan toimii ennakoivan ulottuvuuden edeltäjänä. Hänen mukaansa sopeutuminen nähdään siksi yhtenä keskeisenä tekijänä, joka voivat auttaa välttämään tai vähentämään odottamattomien tapahtumien negatiivisia seurauksia.

Yksilöt, organisaatiot ja yhteiskunnat voivat parantaa resilienssiään osallistamalla aktiivisesti oppimisprosesseihin (Walker ja muut, 2004). Resilienssin kannalta tärkeitä tekijöitä ovat etenkin pohdinta ja arviointiprosessit, koska niiden avulla yksilöt ja yhteisöt voivat arvioida kokemuksiaan, tunnistaa opittuja asioita sekä tarjota mahdollisesti oivaluksiaan eteenpäin (Ostadtaghizadeh ja muut, 2015). Oppimiseen katsotaan kuuluvan lisäksi tiedon ja kokemusten hankinta sekä näiden soveltaminen päätöksenteon, uusien ratkaisujen ja strategioiden parantamiseksi (Walker ja muut, 2004). Hyvösen ja muiden

(2019, s.25) mukaan uudistuvassa resilienssistrategiassa ajatellaan, että paluu kriisiä edeltäneeseen tilaan ei ole toivottu, ellei se johda kriiseistä oppimiseen ja esimerkiksi yhteiskunnallisten toimintamallien ja rakenteiden uusiutumiseen. Näin ollen ajatellaan, että kyse on kyvystä ja halukkuudesta uudistua koettujen kriisien kautta.

Folken (2006, s.262) mukaan sopeutumiskykyiset hallintorakenteet edesauttavat resilienssiä oppimisvaiheessa, kun käytössä on osallistavia prosesseja, palautemekanismeja ja sopeutuvaa päätöksentekoa. Hänen mukaansa adaptiivinen hallinto, hajautettu päätöksenteko ja sidosryhmien osallistaminen parantavat reagointikykyä ja mahdollistaa yhteiskunnalle oppimisen erilaisista lähtökohdista ja kokemusten hyödyntämisen laajasti. Lisäksi tärkeää oppimisen kannalta on yhteistyö ja tiedon jakaminen, jotka helpottavat oppimista ja innovointia, mikä kehittää resilienssiä (UNDRR, 2015).

3 Kolmas sektori

3.1 Kolmas sektori osana yhteiskuntaa

Puhuttaessa yhteiskuntaelämästä hahmotetaan sitä usein sektorijaon avulla. Konttisen (2017) mukaan ensimmäisen sektorin katsotaan pitävän sisällään yrityselämä ja markkinat. Hän jatkaa kertomalla toisen sektorin kattavan valtion ja julkisen sektorin. Näiden lisäksi hän esittää vielä kolmannen sektorin, johon kuuluu kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta. Näiden ohelle on noussut vielä neljäs sektori, joka perinteisesti ymmärretään muodostuvan perheiden ja kotien toiminnasta (Jalava ja muut, 2017, s.20).

Saukkonen (2013, s.7) toteaa, että kolmannesta sektorista puhuttaessa on käytetty lukuisia eri termejä kuten vapaaehtoissektori, kansalaisyhteiskunta, vapaa kansalaistoiminta, yhdistykset ja järjestöt, kansanliikkeet ja yhteiskunnalliset liikkeet, aatteellinen sektori ja voittoa tavoittelematon toiminta. Saukkonen jatkaa, että nimet kuvastavat yksityisen liiketoiminnan, julkisen vallan ja kotitalouksien väliin jäävää aluetta ja heijastavat samalla järjestäytymisen ja toiminnan luonnetta sekä suhdetta kuntiin, valtioon tai markkinoihin. Konttisen (2017) mukaan vapaaehtoisuus ja kansalaistoiminta, joka ei tavoittele voittoa ovat kolmatta sektoria kuvastavia määreitä. Hänen mukaansa ajatellaan, että aatteellisuus, arvo-, ja intressiperusta ovat järjestäytyneen kansalaistoiminnan keskiössä. Lisäksi hän toteaa kolmannen sektorin toimijajoukon olevan laaja, ja organisaatioita löytyvän eri kokoisina ja monilta eri toimialoilta.

1990-luvun puolivälin jälkeen kolmatta sektoria koskevan yleistävän tutkimustiedon kysyntä lisääntyi yllättäen nopeasti, vaikka keskustelua oli käyty jo 1980-luvun alkuvuosista lähtien, koskien hyvinvointivaltion muuttuvaa tilaa ja sen tuomia tutkimustarpeita (Helandner, 1998, s.9). Konttisen (2017) mukaan kolmannen sektorin käsite on peräisin 1960-luvulta Yhdysvalloista. Hän jatkaa toteamalla käsitteen leviämisen laajempaan käyttöön tapahtuneen viimeistään 1970-luvulla myös Euroopassa.

Hovin (2018 s.38) mukaan järjestöt toimivat nykyään monella eri tasolla, myös enenevässä määrin kansainvälisesti. Hänen mukaansa osa järjestöistä pyrkii vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon ja yleisiin mielipiteisiin sekä osa tukee valtion virallista linjaa ideologisesti tai aatteellisesti, joiden lisäksi osalle järjestöistä on voitu osoittaa perinteisesti valtiovallan piiriin kuuluvia tehtäviä, jolloin järjestöä voidaan kutsua toimeenpanevaksi järjestöksi. Kolmannen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan roolin merkitys on tärkeä ja niillä on myös merkittävä rooli osana Suomen kokonaisturvallisuusmallia (Jalava ja muut, 2017, s.7).

3.2 Kolmas sektori turvallisuustoimijana

Suomessa on pitkät perinteet kokonaisturvallisuuden kehittämiseen ja toteuttamiseen yhteistoiminnan kautta. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2017, s.7) turvallisuustoimijat ymmärretään laajana verkostona, joka pitää sisällään yhteiskunnan kaikki tasot, kattaen valtionhallinnon, viranomaiset, elinkeinoelämän, kunnat, yliopistot, tutkimuslaitokset, järjestöt, yhteisöt ja yksilöt. Jalavan ja muiden (2017, s.7) mukaan monissa eri viranomaisten tekemissä strategioissa ja julkaisuissa nousee esille kansalaisjärjestöjen rooli ja merkitys ennen kaikkea viranomaisten tekemän turvallisuustoiminnan tukena. Heidän mukaansa etenkin turvallisuuden käytännön toteuttamisessa, varautumisen kehittämässä ja resilienssin vahvistamisessa korostuu järjestöjen yhteiskunnallinen asema.

Kielineva (2018, s.10–11) nostaa esiin järjestöjen tärkeän roolin häiriötilanteisiin ja onnettomuuksiin varautumisessa. Hän jatkaa, että järjestöt esimerkiksi tuottavat erilaisia palveluja sekä kykenevät koordinoimaan vapaaehtoisten osallistumista toimintaan, jolla voidaan tukea viranomaisia ja ylläpitää valmiustoimintaan kytkeytyvää erityisosaamista. Järjestöt myös kanavoivat, koordinoivat ja johtavat järjestöihin kuulumattomien kansalaisten halun auttaa erilaisiin tehtäviin, ja aktiiviset kansalaiset ovatkin järjestöjen ohella

merkittävä osa kriisinkestävää yhteiskuntaa. Myös uusimmassa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2017) nousee esiin järjestöjen keskeinen ja tärkeä rooli onnettomuuksiin ja häiriötilanteisiin varautumisessa. Järjestöjen kyky tunnistaa yksilölliset tarpeet sekä valmiudet toimia eri kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa ovat yksiä piirteitä, joiden vuoksi järjestöjen tärkeää rooli korostuu viranomaistoiminnan tukena (Tiihonen & Nikander, 2016).

Järjestöjen joustavuutta hyödynnetään varautumisessa, ja ne voivat kattaa tarvittaessa myös eri viranomaisten vastuualueiden väliin jäävät tehtävät (Kielineva, 2018, s.11). Jalavan ja muiden (2017) mukaan aiemmissa tutkimuksissa on kyetty tunnistamaan esteitä, jotka vaikuttavat kolmannen sektorin hyödyntämiseen varautumisessa. Heidän mukaansa keskeisiä esteitä ovat tiedon puute ja tietämättömyys toisten toiminnasta ja toimintatavoista. He toteavat myös, että kolmas sektori omaa monia vahvuuksia, joita voidaan hyödyntää turvallisuustyössä sekä alueellisesti että paikallisesti. Vahvuuksina he nostavat esimerkiksi resilienssin kasvattamisen, kyvyn toimia ilman viranomaisohjausta, nopean toimintavalmiuden ja hyvin organisoidun toiminnan.

Jalosen ja muiden (2022, s.15) mukaan vaikka varautumis- ja turvallisuustoiminnassa kolmannella sektorilla on nähty olevan merkittävä rooli, on kaikkien järjestöjen huomioon ottamisessa ollut haasteita. Hyvänä esimerkkinä he esittävät sosiaali- ja terveyssektorin järjestöt, joista vain pieni osa on tunnistettuja valmiusjärjestöjä. On kuitenkin arvioitu, että järjestöistä useampi voisi olla varteenotettava turvallisuustoimija. He nostivat esille myös, että etenkin pienten järjestöjen tavoittamisessa on havaittu puutteita, ja tähän olisikin tulevaisuudessa hyvä kiinnittää enemmän huomiota. Lisäksi nykyisessä muodossa järjestöjen ja kansalaisten kuuleminen ja osallisuus varautumista ja valmiutta edistävien lakien ja strategioiden valmistelussa on jäänyt hyvin vähäiseksi. Jalonen ja muut toteavat, että oleellista olisikin kyetä kehittämään kuulemis- ja konsultaatiomenettelyjä sekä samalla vahvistettava kansalaisten valmiustietoutta, koska näiden asioiden kautta suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyyttä voidaan vahvistaa kokonaisvaltaisesti.

3.3 Kolmas sektori ja resilienssi

Aldrichin ja Meyerin (2015) mukaan resilienssi on kriisien ja jatkuvan muutoksen edessä keskeinen ominaisuus, jonka avulla yhteiskunta ja sen yhteisöt pystyvät selviytymään ja toipumaan. Lisäksi he nostavat esille sen, että kolmannella sektorilla on keskeinen rooli resilienssin vahvistamisessa monipuolisten toimiensa kautta. Resilienssin nähdään olevan kolmannen sektorin toiminnan ytimessä, sillä sen organisaatiot toimivat dynaamisessa ympäristössä ja kohtaavat monitahoisia haasteita (Aldric, 2012, s.37).

Kolmannen sektorin järjestöillä on tunnistettu olevan merkittävä rooli sellaisten poliittisten muutosten ja systeemisten uudistusten edistämässä, jotka edistävät resilienssiä (Aldrich & Meyer, 2015, s.260). Huolehtimalla eri väestöryhmien oikeuksista ja edistämällä monimuotoisuutta, voidaan vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja resilienssiä koko yhteiskunnassa (Aldrich, 2012, s.45). Kolmas sektori toimii tiedon ja asiantuntemuksen varastona, joiden pohjalta se pystyy tarjoamaan koulutusta ja tietoa yksilöiden ja yhteisöjen valmiuksien kehittämiseksi (Aldrich ja Meyer, 2015, s.262). Levittämällä tietoa järjestöt pystyvät vaikuttamaan positiivisesti resilienssiin ja valmiuteen vastata tuleviin kriiseihin (Norris ja muut, 2008, s,145).

Kolmannella sektorilla on merkityksellinen rooli resilienssin lisäämisessä palvelujen tarjoamisen, yhteisöjen voimaannuttamisen, edunvalvonnan, tiedon jakamisen, osallisuuden edistämisen ja monialaisen yhteistyön kautta. Resilienssin edistämässä keskeisessä roolissa on yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden, viranomaisten ja muiden sidosryhmien välillä, jotta tietoa, palveluita ja muita toimenpiteitä pystytään toteuttamaan ja koordinoimaan (Aldrich ja Meyer, 2015, s.260). Kielinevan (2018, s.11) mukaan yhteistyö järjestöjen, viranomaisten ja sidosryhmien kesken sisältää esimerkiksi sopimuksia, koulutuksia, harjoituksia, valmiussuunnittelua ja järjestöjen roolin huomioimista varautumisessa. Hän jatkaa, että viranomaiset ja hallinnonalat sopivat keskeisten järjestöjen kanssa yhteistoimintajärjestelyistä, joita saatetaan tarvita strategisten tehtävien hoitamiseen,

kuten riskien ennaltaehkäisyyn, koulutukseen, varautumiseen, viestintään, onnettomuuksien ja häiriötilanteiden aikaiseen toimintaan sekä niistä palautumiseen.

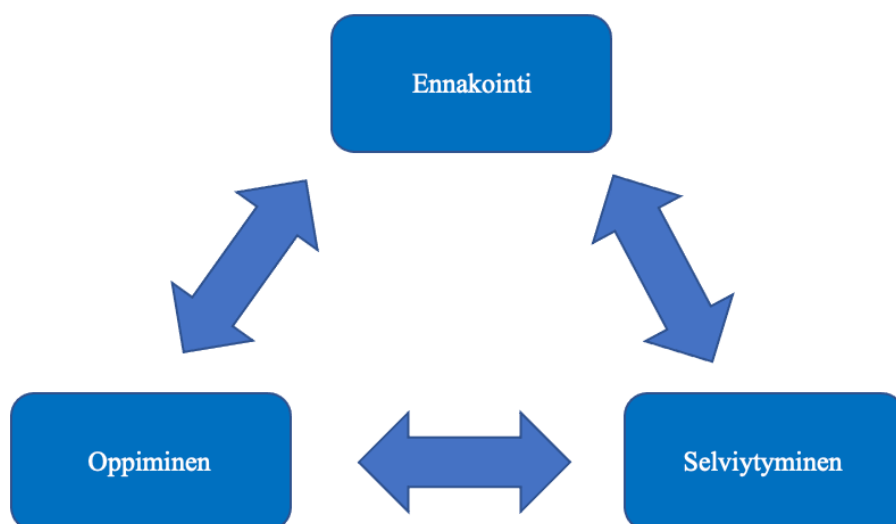
Waerder ja muiden (2021) mukaan sopeutuminen häiriö- ja kriisitilanteisiin vaatii sekä lisäresursseja että erityisiä valmiuksia. Järjestöt ovatkin heidän mukaansa osoittaneet merkittävää kykyä sopeutua ja laajentaa omia palvelujaan kriisien koittaessa. He ovat tarkastelleet järjestöjen keskeistä roolia pakolaiskriisin tuomien haasteiden yhteydessä. Lisäksi he korostavat kriisinhallinnan ja organisaatioiden resilienssin yhteenkietoutunutta luonnetta ja korostaa sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

Coppola (2017, s. 1354) esittää, että ilmiöt, joita resilienssin yhteydessä nykyään kutsutaan häiriöksi tai kriisiksi, koostuvat suuresta määrästä erilaisia tapahtumia ilmastonmuutoksesta kansainväliseen terrorismiin. Tapahtumilla on myös merkittävä vaikutus yhteiskuntien vakauteen ja kehitykseen. Hän jatkaa, että tässä näkökulmassa resilienssi käsitetään kaupunkien kognitiiviseksi ja toiminnalliseksi perusominaisuudeksi, joka lisääntyessään varmistaisi kaupunkien kyvyn selviytyä ja säilyttää toimintakykynsä häiriötilanteissa. Hänen mukaansa suuret kansainväliset järjestöt ja maailmanlaajuiset poliittiset verkostot ovat laatineet uudenlaisia strategisia prosesseja, joiden tavoitteena on vahvistaa kaupunkien resilienssiä.

4 Teoreettisen viitekehyksen yhteenveto

Luvuissa 2 ja 3 käsiteltiin tutkielman teoreettisia lähtökohtia tarkastelemalla resilienssiä eri lähtökohdista, sekä kolmatta sektoria osana tätä. Näiden avulla muodostettiin viitekehys, jonka keskiössä on resilienssin kolmivaiheinen prosessi. Resilienssiin liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa prosessimainen lähestyminen on yksi tavoista hahmottaa monimerkityksistä ja monitahoista käsitettä.

Resilienssiä tarkastellaan tässä tutkielmassa dynaamisena prosessina, joka koostuu ennakoinnista, selviytymisestä ja oppimisesta. Prosessin vaiheet eivät ole keskenään irrallisia, vaan ovat osittain jopa päällekkäisiä ja riippuvia toisistaan (Duchek, 2020, s.232). Kuten kuviossa 1. esitetään, voidaan prosessimainen lähestymistapa nähdä koostuvan kolmen toisiinsa kytköksissä olevan vaiheen kautta.

Kuvio 1. Resilienssin prosessi

Prosessi ottaa huomioon kriisin tai häiriötilanteen aikaisen toiminnan. Lisäksi se huomioi myös siihen liittyvän ennakkoinnin sekä oppimisen ja sen edelleen hyödyntämisen.

Ennakkoinnin vaiheessa turvataan tahon (yksilö, yhteisö, organisaatio, yhteiskunta jne.) kyvyt ja ominaisuudet, joiden avulla voidaan estää tai ainakin lieventää kriiseistä syntyviä akuutteja haittavaikutuksia ja edesauttaa niistä selviytymistä (Hyvönen ja muut, 2019, s.20). Voidaankin siis todeta, että ennakkoinnin vaihe on kiinteästi linkittynyt selviytymisen vaiheeseen.

Selviytymisen vaiheessa on puolestaan kyse turvattavan tahon ominaisuuksista ja resursseista, jotka auttavat ylläpitämään toimintakykyä ja täten mahdollistamaan selviytymisen kriisistä (Hyvönen ja muut, 2019, s.20). Kyky selviytyä häiriö- ja kriisitilanteista voidaan nähdä liittyvän läheisesti myös kriisinhallintaan (Duchek, 2020, s.277). Selviytymiseen vaikuttaa kiinteästi ennakkointiin sisältyvät toimenpiteet, jotka voivat auttaa eri tahoja selviytymään paremmin.

Oppiminen on resilienssin prosessin kolmas vaihe ja se on kytköksissä vahvasti sekä selviytymiseen, että ennakkointiin. Oppimisen vaiheessa tarkastellaan ominaisuuksia, jotka mahdollistavat sopeutumisen kriisin jälkeiseen aikaan sekä oppimisen jo tapahtuneista tilanteista (Hyvönen ja muut, 2019, s.20). Opittuja asioita voidaan hyödyntää, kun aletaan tekemään uusia ennakoivia toimenpiteitä varauduttaessa seuraaviin yhteiskuntaa kohtaaviin kriisi- ja häiriötilanteisiin.

Resilienssiä voidaan prosessimaisen tarkastelun lisäksi katsoa näkökulmasta, jossa yhteisvaikutuksessa eri yhteiskunnan tasojen ja toimijoiden (yksilöt, yhteisöt, organisaatiot, valtio, kansainvälinen taso) kesken tapahtuu vuorovaikutusta (esim. Hyvönen ja muut, 2019). Tutkielmassa keskiöön ja tarkempaan tarkasteluun on valikoitunut kolmannen sektorin järjestöt. Järjestöillä on merkittävä rooli osana kokonaisturvallisuutta, jossa yhteistyössä eri toimijoiden, kuten julkisen ja yksityisen sektorin kanssa huolehditaan elintärkeistä toiminnoista ja tätä kautta yhteiskunnan turvallisuudesta (Valtioneuvosto, 2017,

s.7). Järjestöillä on nähty olevan tärkeä rooli häiriötilanteisiin varautumisessa ja erilais-
ten palveluiden tuottamisessa sekä vapaaehtoistoiminnan koordinoimisessa (Kielineva,
2018, s.11). Aikaisempi tutkimuskirjallisuus tarjoaa viitteitä siihen, että järjestöillä on
merkittävä rooli resilienssissä useasta eri lähtökohdasta tarkasteltuna.

5 Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmät ovat yleensä jaettu tyypillisesti määrällisiin eli kvantitatiivisiin ja laadullisiin eli kvalitatiivisiin tutkimustapoihin. Tutkielman tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä. Laadullinen menetelmä valittiin tutkielmaan, sillä se tarjoaa mahdollisuuden syvällisen ja elävämmän tiedon hankkimiseen, joka saattaisi jäädä piiloon kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä (Hakala, 2017, s.136). Laadullinen tutkimusmenetelmä valikoitui työhön, koska tutkielmassa tarkastellaan järjestöjen näkemyksiä resilienssin kolmivaiheisen prosessin kautta. Tutkielman tarkoituksena on ymmärtää syvemmin järjestöjen merkitystä yhteiskunnan resilienssin muodostumisessa. Laadullisen menetelmän etuna on se, että sen avulla saadaan tuotua esille haastateltavien näkökulmia tutkittavaan ilmiöön (Puusa & Juuti, 2020, s.9). Tutkielmassa tarkasteltiin tutkittavaa aineistoa kokonaisuutena, eikä tavoitteena ollut yleistettävän tiedon tuottaminen. Keskeisenä tavoitteena oli tuoda haastateltavien näkemykset esiin tutkittavaan ilmiöön liittyen. Laadullinen tutkimusmenetelmä oli sopeva valinta tähän tutkielmaan, koska tutkittavana olevat käsitteet ovat monitulkintaisia ja paikoin haastavia ymmärtää (Alasuutari, 2011, s. 38).

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastatteluiden etuna on se, että se mahdollistaa haastateltaville omien näkökulmien ja ajatusten kertomisen vapaamuotoisesti, jolloin on mahdollista saada selville aitoja kokemuksia (Hirsijärvi & Hurme, 2008, s.16). Teemahaastatteluilla voitiin varmistaa, että järjestöjen näkemykset tulivat esille monipuolisesti. Haastattelun ennakkotietona oli, että haastateltavat edustavat erilaisia järjestöjä, joilla on näkemyksiä ja kokemuksia valmius- ja varautumisasioiden kanssa toimimisesta. Haastateltavat ovat kokeneet samankaltaisia tilanteita turvallisuuteen liittyen ja edustavat kolmatta sektoria, mikä mahdollistaa vertailtavien näkökulmien esiin tuomisen. Haastattelut valikoituivat aineiston hankkimiseen myös sen takia, koska joustavuus on yksi niiden vahvuus. Haastatteluissa

on mahdollisuus toistaa ja tarkentaa kysymyksiä sekä selventää epäselviä ilmaisuja yhteistyössä haastateltavien kanssa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 3.1).

Analyysimenetelmäksi puolestaan valikoitui teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teoriaohjaava sisällönanalyysi luo mahdollisuuden ymmärtää ja tulkita järjestöjen näkemyksiä siitä, miten he ovat osana yhteiskunnan turvallisuutta ja samalla luomassa resilientimpää yhteiskuntaa kolmivaiheisen resilienssin prosessin linssien läpi tarkasteltuna.

Seuraavaksi kuvataan tutkielman toteuttaminen laadullisena tutkimuksena ja haastatteluiden avulla kerätyn aineiston analyysin toteuttaminen.

5.2 Tutkielman toteutus

Tutkielman kohdejoukoksi valikoitui järjestötoimijoita eri järjestöistä, jotka ovat erilaisin tavoin tekemisissä turvallisuus-, valmius- ja varautumistyön kanssa. Haastateltavat olivat seuraavista järjestöistä: Suomen mielenterveys Oy, Rikosuhripäivystys, Kynnys ry, Förbundet Finlands Svenska Synskadaden rf, Kuurojen Liitto ja Näkövammaisten liitto. Järjestötoimijat tavattiin alun perin sidosryhmäyhteistyön merkeissä, kun tutkielman tekijä oli korkeakouluharjoittelussa keväällä 2023 Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valmiusyksikössä. Kiinnostus järjestöjen asemaa kohtaan oli olemassa jo ennen harjoittelua, ja kokonaisuudessaan harjoittelujakso syvensi ymmärrystä aihepiiristä huomattavasti lisää. Keskusteltuani ohjaajan kanssa, haastattelut päätettiin toteuttaa ryhmähaastatteluina, jotta haastattelutilanteista saataisiin mahdollisimman keskustelevia. Toiveena oli, että haastatteluissa nousisi esiin uusia näkökulmia ja ajatuksia.

Haastatteluaineiston tutkimusjoukko kerättiin olemalla yhteydessä sähköpostitse järjestötoimijoihin toukokuussa vuonna 2023. Vapaaehtoisiksi haastatteluihin ilmoittautui tässä yhteydessä 9 henkilöä. Ryhmähaastatteluiden ajat saatiin sovittua ja kaikkien haukkaiden kanssa löydettiin sopiva aika haastattelulle. Tämän jälkeen haastateltaville lä-

hetettiin sähköpostiviesti, jossa oli saatesanat ja linkki Zoom-tapaamiseen. Haastateltavia informoitiin tutkielman tarkoituksesta, aineistonkeruutavasta ja tietosuojamenetelystä, kuten anonymiteetistä. Ryhmähaastatteluita pidettiin neljä, jotta kaikki pääsivät osallistumaan.

Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina kesäkuussa 2023. Haastattelut pidettiin etäyhteyksillä, koska se oli kätevin tapa saada haastattelu sopimaan kaikkien aikatauluun. Haastatteluiden alussa haastattelijä esitteli itsensä ja tutkielman aiheen sekä kertasi haastattelukäytännöt. Haastateltavilta varmistettiin, että haastattelusta kerättyä materiaalia voi käyttää tutkielmassa ja että keskustelun saa tallentaa. Alussa osallistujille kerrottiin, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata sekä informoitiin heitä siitä, että haastattelun saa keskeyttää missä tahansa vaiheessa näin tahtoessaan. Tämän jälkeen nauhoitus aloitettiin ja eri osioita lähdettiin käymään läpi jokaisessa ryhmässä samassa järjestyksessä.

Yhdessä ryhmässä haastateltavia oli kerrallaan kolme ja loppuissa kolmessa haastattelussa osallistujia oli kaksi. Haastatteluista kolme toteutettiin ja nauhoitettiin Zoom-sovelluksessa. Yksi haastattelu pidettiin ja nauhoitettiin Teams-sovelluksessa haastateltavien pyynnöstä. Haastattelut olivat kestoltaan 45 minuutista 80 minuuttiin.

Haastateltavat olivat kaikki työsuhteessa kolmannen sektorin järjestöissä. Kaikki heistä eivät olleet samasta organisaatiosta, mutta yhteistä oli se, että kaikki ovat ottaneet työssään kantaa turvallisuusasioihin. Haastateltavat olivat myös tehneet järjestönsä kautta turvallisuuteen liittyvää toimintaa itsenäisinä toimijoina sekä viranomaisten toimintaa tukevana.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna ja kaikki haastattelut noudattivat samaa neljää teemakokonaisuutta. Neljä teemaa, joiden kautta haastattelun runko rakentui, olivat taustatiedot, järjestö turvallisuustoimijana, resilienssi ja vapaa sana. Haastateltaville oli kerrottu etukäteen teemat, mutta varsinaista valmistautumista

ei vaadittu. Tutkielman laatija ei myöskään nähnyt tarpeellisena lähettää haastattelukysymyksiä etukäteen, koska tavoitteena oli saada mahdollisimman keskusteleva tilaisuus, josta nousisi mahdollisesti esille uusia näkemyksiä.

Tämän laadullisen aineiston analyysin aluksi toteutettiin nauhoitettujen haastatteluiden litterointi. Litterointi tehtiin elokuussa 2023 käyttäen apuna Microsoft Word –ohjelmaa. Litteroitua tekstiä kertyi 41 sivua ja tässä yhteydessä haastatteluista poistettiin täytesanoja, koska niiden säilyttäminen ei ollut oleellista tekstin ymmärtämisen kannalta ja lisäksi tämä paransi tekstin luettavuutta. Äänitallenteet ja litteroitu aineisto säilytetään tietoturvasyistä rekisterinpitäjän tietokoneella salasanoilla suojattuna, eikä siihen pääse käsiksi muut.

Litteroitu aineisto luettiin useasti huolellisesti läpi, jonka jälkeen aineistoa alettiin tarkastelemaan tutkimuskysymysten ja resilienssin vaiheiden näkökulmasta. Analyysivaiheessa haastateltavien tunnistenumerot poistettiin, jotta anonymiteetti toteutuisi. Aineisto läpikäytiin yliviivaamalla eri väreillä tekstiä ja tätä kautta löydettiin erilaisia teemoja, jotka toistuivat haastatteluissa. Tutkimusongelman kannalta myös epäoleellisia asioita rajattiin pois.

5.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tutkielman aineiston analyysissä hyödynnettiin sisällönanalyysiä, joka edustaa yhtä laadullisen tutkimuksen yleisimmin käytetyistä analyysimenetelmistä. Sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen erilaiseen analysointitapaan: teorialähtöiseen, teoriaohjaavaan tai aineistolähtöiseen (Tuomi & Sarajarvi, 2018, luku 4.2). Tässä tutkielmassa valittiin teoriaohjaava sisällönanalyysi sen joustavuuden vuoksi. Se myös mahdollisti aineiston tarkastelun ilman liiallista ennako-ohjausta ja antaen tilaa haastateltavien näkemyksille.

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineiston analyysiä ohjaa tutkielmalle valittu teoreettinen viitekehys. Aineiston teoriaohjaavassa analyysissä on tärkeää vertailla ja analysoida tuloksia suhteessa teoriaan, mutta silti antaa mahdollisuus ja ottaa huomioon aineistosta nousevat uudet näkökulmat (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4).

Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 4.3) esittävät aineiston luokittelun koostuvan kolmesta vaiheesta. He esittävät, että ensin aineisto pelkistetään, jonka jälkeen se ryhmitellään ja lopuksi muodostetaan ala- ja yläkategorioita.

Noudattaen edellä mainittua lähestymistapaa litteroitu aineisto ensin pelkistettiin. Ilmaisuja pelkistämällä pyrittiin löytämään tutkimuskysymyksiä ja tutkimusongelmaa vastaavat haastatteluvastaukset. Pelkistys tehtiin käyttäen eri värejä tekstiä niiden avulla koodaten. Tämä helpotti haastatteluissa esiin nousseiden teemojen yhdistelyä, jotta aineiston lopullinen analyysi saatiin tehtyä. Taulukossa 1 esitetään esimerkkejä aineiston pelkistämisestä.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
<p>”huomataan trendejä ennen kuin ne nousevat esille esim. tutkimuksissa”</p> <p>”ja se mikä meillä huomattiin sekä henkilöstön että jäsenten keskuudessa”</p>	Kyky havainnoida ja tunnistaa trendejä
<p>”mitä opittavaa meillä ja muilla järjestöillä on niistä maista, joissa on tapahtunut jokin terroristinen isku”</p> <p>”tiedetään niin kun esimerkiksi jo jostain Ukrainan sodasta.”</p>	Oppiminen muualla tapahtuneesta.
<p>”jos kaikki info on pöydällä, niin pystytään oikeasti miettimään, että mikä tilanne on.”</p> <p>”kun tehdään suunnitelmia niin osallistettaisiin siihen tekoon, koska sieltä voi tulla uusia näkökulmia siihen, että mitä asioita pitää ottaa huomioon.”</p>	Erilaisen asiantuntemuksen ja tiedon hyödyntäminen

Tuomen ja Sarajärven (2018, luku 4, 4.3) mukaan pelkistämisen jälkeen ilmaisia yhdistämällä voidaan muodostaa ylä- ja alaluokkia. Alaluokat muodostettiin yhdistämällä samankaltaisia ilmaisia, jonka jälkeen ne yhdistettiin kokoaviksi yläluokiksi. Yläluokkia muodostui neljä, ja ne on nimetty teoreettisen viitekehyksen ohjaamana ennakoinniksi, selviytymiseksi, oppimiseksi ja haasteiksi järjestöjen kykyjen hyödyntämisessä. Taulukossa 2 esitellään analyysin kautta muodostuneet ala- ja yläluokat.

Taulukko 2. Aineiston ala- ja yläluokat

Alaluokat	Yläluokat
Asiantuntemuksen ja tiedon hyödyntäminen suunnittelussa Kyky tukea ja tehdä yhteistyötä varautumisen parissa Kyky havainnoida ja tunnistaa trendejä aikaisessa vaiheessa	Ennakointi
Kyky tavoittaa laajoja ihmisjoukkoja kriisitilanteessa Kyky välittää ja tarjota ajantasaista tietoa kriisitilanteessa	Selviytyminen
Kohdatuista kriiseistä opitut asiat Oppiminen muualla tapahtuneesta ja kansainväliset kytkökset	Oppiminen
Tiedon ja tuntemuksen puute Osallistamisen lisääminen Yhteistyön ja sen rakenteiden vahvistaminen	Haasteet järjestöjen kykyjen hyödyntämisessä

6 Resilientin yhteiskunnan rakentaminen

6.1 Järjestöjen tiedon ja asiantuntemuksen rooli

Tässä tutkielmassa keskitytään kolmannen sektorin toimijoiden näkemyksiin ja kokemuksiin heidän roolistaan turvallisuus, valmius ja varautumistoimijoina. Kolmannen sektorin toimintaa on tarkasteltu viranomaisten toimintaa tukevana, mutta myös heidän toimintaansa organisaationa sekä yhteistyössä muiden sidosryhmien kanssa. Haastattelujen vastauksia tarkastellaan resilienssin kolmivaiheisen prosessin mukaisesti ja haastatelluista esiin nousseiden laajempien teemojen kautta.

Ryhmissä toteutettujen puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden myötä haastattelut olivat hyvin keskustelevia tilaisuuksia, joissa pääsi nousemaan laajasti erilaisia asioita esille. Haastattelun alussa jokainen sai kertoa vapaasti omasta työstään ja miten valmius- ja varautumisasiat näkyvät siinä. Tilaisuuden lopussa oli myös vapaa sana, joka mahdollisti sen, että haastateltava pystyi korostamaan jotakin jo sanottua tai nostamaan esiin täysin uusia näkökulmia. Vaikka haastateltavissa oli ihmisiä eri rooleista ja järjestöistä, nousi haastatteluissa esiin hyvin samankaltaisia teemoja, jotka analyysivaiheessa sijoituvat samoihin luokkiin. Teemoja, jotka nousivat toistuvasti esille, olivat muun muassa tiedon merkitys, yhteistyö ja osallisuus.

Tiedon voidaan katsoa toimivan resilienssin yhtenä kulmakivenä, sillä sen merkitys häiriötilanteissa on keskeinen (Norris ja muut, 2008, s.140). Kolmannen sektorin rooli on tunnustettu tiedon ja asiantuntemuksen varastona sekä sen keskeinen rooli yhteiskunnan resilienssin kehittämisessä (Aldric, 2012, s.45). Tutkimuskirjallisuuden kanssa samassa linjassa on aineiston analyysivaiheessa keskiöön nousut tiedon merkitys. Se nousi haastatteluissa esiin keskeisimpänä teemana ja esiintyykin siksi merkittävänä yläkäsitteenä. Aineiston analyysin tulokset korostavat järjestöjen roolin suurta merkitystä ja etenkin tärkeää roolia tiedon välittäjinä. Järjestöt pystyvät keräämään laajasti eri lähteistä tietoa ja sen lisäksi kykenevät toimimaan aktiivisesti tiedon ja resurssien välittäjinä. Tämä rooli

ulottautuu sekä viranomaisiin että järjestöjen jäsenistöön sekä vielä laajempaan yleisöön kattaen parhaassa tapauksessa hyvin laajan joukon ihmisiä yhteiskunnassa.

Tärkeä rooli tiedon ympärillä korostaa järjestöjen merkitystä yhteiskunnan resilienssin kannalta. Mahdollisuudet tiedon keräämiseen ja hankintaan tarjoavat ennen kaikkea mahdollisuuksia tukea ja vahvistaa yhteiskunnan eri tasojen varautumista ja selviytymistä erilaisissa häiriötilanteissa ja kriiseissä. Jotta tämä potentiaali saataisiin hyödynnettyä ja resilienssiä parannettua, tulisi tiedon vaivattoman jakamisen eri tahojen välillä sekä avoimen viestinnän parantua. Haastatteluissa nousi useasti esille yhteistyön puutteet ja osallisuuden haasteet, jotka voidaan nähdä merkittävänä esteenä resilienssin lisääntymiselle.

6.1.1 Järjestöjen roolin merkitys ennakoinnin vaiheessa

Haastatteluiden perusteella voidaan tunnistaa järjestöjen merkittävä rooli tiedon ja asiantuntemuksen tarjoajana resilienssiprosessin ennakointivaiheen eri suunnitteluprosesseissa. Oikea aikainen ja luotettava tieto antaa mahdollisuuden ennakoida, arvioida ja vastata paremmin mahdollisiin uhkiin.

Sidosryhmien välinen yhteistyö ja tiedon jakaminen on tärkeä osa tehokkaita ennakkotoimenpiteitä (Birkman ja muut, 2013, s.55). Järjestöillä on laajasti eri osa-alueilta tietoa ja asiantuntemusta esimerkiksi erityisryhmien ja saavutettavuuskysymysten huomioon ottamisessa. Näitä tietoja he voivat välittää eteenpäin tarjoamalla käytännön kokemusta, erityisosaamista ja syvempää ymmärrystä tietystä aiheesta tai yhteisöstä. Tämä monipuolinen tieto ja tuntemus tarjoaa keinoja tehokkaampiin ennakkotoimenpiteisiin niin järjestöjen sisällä kuten myös ennakoinnin suunnitteluun viranomaistasolla. Haastatteluissa nousi hyvin yksimielisesti esiin suunnittelu ja siihen osallistumisen tärkeys sekä laajan informaation tärkeä rooli siinä. Alla olevissa esimerkeissä (1) ja (2)

haastateltavat kuvaavat informaation tärkeyttä erilaisia suunnitelmia tehtäessä, jotka ovat keskeinen osa resilienssin ennakoituvaihetta.

- (1) Ajattelen, että kun tehdään erilaisia suunnitelmia, kriisisuunnitelmia jne. Niin jos kaikki info on pöydällä, niin pystytään oikeasti miettimään, että mikä tilanne on.
- (2) Ainakin itselle tulee mieleen, että kun tehdään suunnitelmia niin osallistettaisiin siihen tekoon, koska sieltä voi tulla uusia näkökulmia siihen, että mitä asioita pitää ottaakaan huomioon.

Esimerkissä (1) haastateltava nosti esiin informaation kokoamisen tärkeyden ennen varautumissuunnitelmien laatimista. Haastateltava esimerkissä (2) täydensi näkökulmaa tuomalla esiin sen, että järjestöt voivat tuoda mukanaan sellaisia näkökulmia ennakointiin, joita ei olisi tullut ajatelluksi ilman näkökulmien vaihtoa. Esimerkeissä nousee esille se, miten tärkeää tietoa järjestöt voivat tuoda mukanaan täydentämään viranomaisten toimintaa. Usein varautumisen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon laaja joukko eri yhteiskunnan osa-alueita ja sen ihmisiä. Haastateltava kuvailee esimerkissä (3) varautumisasioiden laajuutta ja tarvetta syventää ja laajentaa ymmärrystä.

- (3) Varautumisasiat ovat sillä tavalla läpileikkaavaa, kun jos joku tommoinen iso juttu tapahtuu, niin kyllähän siihen kaikkien asiantuntijuutta tarvitaan. Ja tavaltaan toivoisi että se työskentely ei lokeroituisi.

Esimerkin (3) haastateltavan mukaan varautumisasioissa ja ennakoinnissa on hyvä katsoa asioita läpileikkaavasti, koska monet kriisit ulottuvat hyvin laajalle alalle yhteiskunnassa. Resilienssin lisäämiseksi onkin tärkeää pyrkiä ennakoinnissa ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti yhteiskunnan eri osa-alueet.

Yhtenä keskeisenä mahdollisuutena haastateltavat kokivat heidän kykynsä tunnistaa eri erityisryhmien tarpeet ja saavutettavuuskysymykset. Järjestöjen erityisosaamisen ansiosta myös viranomaiset voivat ottaa nämä näkökulmat paremmin huomioon varautumistoimenpiteitä suunnitellessaan, jos tiedon ja asiantuntemuksen välitys toimii. Tämä on tärkeää, koska huolehtimalla eri väestöryhmien oikeuksista ja monimuotoisuudesta

voidaan parantaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta, jolla on positiivinen vaikutus resilienssiin (Aldrich, 2012, s.45). Järjestöissä on tunnistettu, että esimerkiksi eri yksilöiden tarpeet voivat vaihdella hyvinkin suuresti, vaikka kategorisesti he kuuluvatkin samaan erityisryhmään, ja järjestöt pystyvät antamaan tietoa näiden tarpeiden huomioimiseksi. Nämä teemat korostuivat esimerkeissä (4) ja (5).

- (4) Kun on tällainen rauhallinen tilanne, niin halutaan nyt olla proaktiivisia, että varaudutaan ja halutaan olla tukemassa siinä, että ymmärretään varautua kaikella tavalla näihin poikkeustilanteisiin. Ja nimenomaan meidän järjestöjen näkökulmasta.
- (5) Valmiussuunnittelussa täytyy myöskin tietysti ottaa huomioon erityisryhmien erityisyys ja kieli ja muut saavutettavuuskysymykset.

Esimerkissä (4) haastateltava painotti ennakkoinnin tärkeyttä ja sitä, miten järjestöt voivat olla tukemassa omasta näkökulmastaan ja asiantuntemuksestaan viranomaisia. Esimerkissä (5) haastateltava kiteytti loistavasti, miten paljon on asioita, jotka tulisi ottaa huomioon ennakkoinnissa ja esimerkiksi tähän liittyvässä valmiussuunnittelussa. Haastateltavat ja järjestöt ylipäättään ovat tehneet paljon ennakkointia ja varautumista edistävää työtä. Kuten esimerkissä (6) käy ilmi järjestöt tekevät esimerkiksi aktiivista työtä hahmottaakseen tilannetta omasta näkökulmastaan. Tämä on arvokasta tietoa, jota tulisi hyödyntää yhteistyön kautta myös viranomaisten toiminnassa.

- (6) On tehty erilaisia yrityksiä luoda kontakteja ja saada tietoa/ymmärrystä siihen mikä on se osaamisen taso näissä asioissa tällä hetkellä eri toimijoilla. Me emme ole substanssin asiantuntijoita, vaan me osaamme lähteä hahmottelemaan yhdessä toimijoiden kanssa mitä pitäisi miettiä ja millä tavalla.

Kuten esimerkissä (6) kuvataan, järjestöllä on ollut yritystä luoda kontakteja yhteistoiminnan edistämiseksi ja täten ennakkoinnin parantamiseksi. Tiedon ja asiantuntemuksen kautta kohdennetut ennakkotoimenpiteet tehostavat resilienssiä (Birkman ja muut, 2013, s.55). Järjestöjen tarjoaman tiedon kautta viranomaisilla on mahdollisuus priorisoida ja suunnitella ennakkotoimenpiteitä tarpeiden mukaan. Tämän vuorovaikutteisen

asetelman ja tiedon vaihto luovat mahdollisuuksia yhteiskunnan valmiudelle vastata alati muuttuviin olosuhteisiin.

Järjestöillä on erinomainen mahdollisuus toimia yhteiskunnan tuntosarvina, koska heillä on kyky havaita herkästi muutoksia ja sitä kautta tunnistaa uhkia tai trendejä. Resilienssin näkökulmasta ennakkoinnissa juuri tämän kaltainen herkkyys ja kriisien varhaisten merkkien tunnistaminen on tärkeä, jotta voidaan estää tilanteiden eskaloituminen (Ortiz-de-mandojana & Bansal, 2016, s.1617). Tämä järjestöjen ominaisuus voi auttaa myös viranomaisia valmistautumaan ja varautumaan tuleviin haasteisiin. Esimerkissä (7) haastateltava nostaa esille muutosten tunnistamisen.

- (7) Järjestöissä ollaan koko ajan tunnistamassa niitä muutoksia. Viime aikoina on esimerkiksi huomattu, että meihin ottaa enemmän yhteyttä eri ryhmä kuin vielä hetki sitten. Eli meillä järjestöissä huomataan trendejä ennen kuin ne nousevat esille esimerkiksi tutkimuksissa.

Kuten esimerkissä (7) haastateltava tuo ilmi, ovat he kyenneet huomaamaan oman järjestönsä toiminnassa yhteiskunnallisia trendejä. Nämä havainnot ovat myös onnistuttu viemään viranomaistalolle, joka antaa mahdollisuuksia ennakkointiin, kuten esimerkissä (8) käy ilmi.

- (8) Me säännöllisesti joitain kertoja vuodessa tehdään tilannekuvaa sinne viranomaiselle ja on sitä kautta saatu vietyä asiaa eteenpäin.

Kuten esimerkissä (8) haastateltava kertoo, on hänen järjestönsä tuottanut viranomaiselle tilannekuvaa jo jonkin aikaa säännöllisesti muutamia kertoja vuodessa. Tämä on luonut hienon mahdollisuuden tiedonvaihtoon järjestöjen ja viranomaisten välillä. Tilannekuvat voivat sisältää järjestöjen tekemiä havaintoja ja mahdollisia huolenaiheita. Viranomaiset voivat puolestaan hyödyntää tätä tietoa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tämä yhteistyön ja vuorovaikutuksen muoto luo väylän, jonka kautta tieto liikkuu organisaatioiden välillä edistämällä yhteistyötä ja samalla yhteiskunnan resilienssiä.

- (9) Meillä on viime vuoden marraskuussa ollut ensimmäinen valmiusharjoittelu ja nyt olisi sitten tarkoitus harjoitella lisää. Tavoitteena on sitten joskus tietenkin

se, että me olemme joidenkin määriteltyjen tahojen kanssa harjoituskumppaneita.

Esimerkissä (9) haastateltava kertoo osallistumisesta valmiusharjoitteluun. Harjoittelun päämääränä on varmistaa yhdessä toimimisen mutkattomuus erilaisissa tilanteissa. Harjoitukset myös mahdollistavat toimintamallien ja suunnitelmien testaamisen sekä nostavat esille mahdolliset kehittämistarpeet. Erilaiset harjoitukset parantavat yhteistyötä ja ovat tärkeä osa ennakoivia parantamistoimia myös oleellisesti valmiuksia vastata erilaisiin kriiseihin (Kielineva, 2018, s.11).

6.1.2 Järjestöjen roolin merkitys selviytymisen vaiheessa

Haastatteluiden perusteella voidaan tunnistaa useita resilienssiä vahvistavia tekijöitä myös selviytymisen ja toimintakyvyn säilyttämisen näkökulmasta. Järjestöjen ehdottomana vahvuutena on kyky toimia nopeasti ja joustavasti. Tämän vuoksi heillä on hyvät mahdollisuudet tarjota tietoa ja tukea kriiseissä. Tämä on arvokasta, koska kriisi- ja häiriötilanteissa tehokas viestintä ja tiedonvaihto ovat ensiarvoisen tärkeitä selviytymisen, mutta myös sopeutumisen kannalta (Norris ja muut, 2008, s.140).

Tehokas ja tavoitettava kriisiapu ja yksilöiden henkisen kriisinsietokyvyn vahvistaminen, ovat tärkeitä elementtejä resilienssille (Hyvönen ja muut, 2019, s.20). Kuten esimerkiksi (10) haastateltava kertoo, on hänen järjestöllään olemassa kriisilinja, johon voi ottaa yhteyttä kaikkina vuorokauden aikoina.

- (10) Esimerkiksi meidän järjestöllämme on 24/7 auki oleva kriisilinja, jossa on koulutettuja kriisityöntekijöitä ja vapaaehtoisia vastaamassa. Usein se meidän roolimme on ollut, että me otetaan se laajempi yleisö haltuun, jota tämä tapahtuma huolestuttaa ja sitten tietenkin viranomaiset hoitavat ne suoraan onnettomuudessa, poikkeusoloissa tai häiriötilanteissa mukana olevat. Koska kyllähän niitä tapahtumia on, joissa erilaiset mediatapahtumat tai fyysisesti lähellä olevat tilanteet aiheuttavat monille ihmisille huolta. Kyllä me tätä kautta saadaan aika paljon enemmän vaikuttavuutta ja ihmisiä kohdattua.

Esimerkin (10) perusteella korostuu järjestöjen mahdollisuudet ja tärkeä rooli kriiseissä. Järjestöissä on kyetty kehittämään loistavia toimintoja, joista on hyötyä koko yhteiskunnalle. Monesti tämän kaltaiset toiminnot vaativat joustavuutta, jota järjestöjen toiminnasta löytyy. Mikäli viranomaisten toimintaa tuettaisiin järjestöjen resursseilla järkevästi ja oikein, se avaisi mahdollisuuden koko yhteiskunnalle parempiin valmiuksiin selviytyä häiriö- ja kriisitilanteista yhteistyön avulla. Järjestöissä on myös valtavasti asiantuntemusta, jonka hyödyntäminen esimerkiksi erityisryhmien huomioimisessa erilaisia toimintoja suunniteltaessa, parantaisi yhteiskunnan valmiuksia kohdata eri haasteita. Esimerkissä (11) haastateltava nostaa esille heidän tekemää työtä, jossa tietyn kieliryhmän tarpeet ovat otettu huomioon.

- (11) Oli järjestetty kriisipuhelin heidän omalla äidinkielellänsä ja esimerkiksi nyt viime syksynä avattu esimerkiksi linja ukrainaksi. Tämä tukee myös vahvasti kriisinkestävyiden tukemista ja vahvistamista.

Kuten esimerkissä (11) haastateltava tuo esille on tärkeä kyetä hahmottamaan yhteiskunnan tarpeita laaja-alaisesti eri kriiseissä, jotta pystytään tarjoamaan tukea kaikille asemasta, kielestä tai muusta erityispiirteistä riippumatta. Tämä vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuutta, jolla on nähty olevan keskeinen asema resilienssin muodostumisessa (esim. Aldric ja Meyer, 2015). Järjestöjen vahvuutena on keinot, joiden avulla voidaan tavoittaa laajoja joukkoja ihmisiä eri taustoista ja asemista. Lisäksi ne pystyvät tavoittamaan nämä ihmiset erilaisissa häiriö- ja kriisitilanteissa kuten esimerkeissä (12) ja (13) haastateltavat kertovat.

- (12) Kun tapahtuu jotain sellaista, että laaja joukko tarvitsee tietoa heidän oikeuksiinsa ja miten se prosessi tulee etenemään niin toistaiseksi vastaavanlaista palvelua ei kukaan muu tee kuin me. Toistaiseksi ainakaan.
- (13) Me alettiin jäsenistön ikähaarukan yläpäästä soittamaan silloin koronasulkujen alettua niin ihmisiä läpi ja oltiin yhteydessä. No sitä kautta saatiin toisaalta tietoa palveluiden takkuamisesta mutta sitten toisaalta juuri siitä henkisestä tilasta mikä siellä jäsen kunnassa oikein oli.

Kuten haastateltavat esimerkeissä (12) ja (13) kuvaavat, on heillä erilaisia mahdollisuuksia tavoittaa ihmisiä häiriötilanteissa. Vaikka haastateltavat kuvaavat erityyppisiä häiriötilanteita, yhteistä näille on se, että molemmissa tilanteissa korostuu järjestöjen mahdollisuus tarjota tietoa ja neuvontaa laajalle ihmisjoukolle. Sen lisäksi, että järjestöt pystyvät tarjoamaan tukea, neuvoja ja apua ihmisille parantaen heidän resilienssiään, saavat järjestötoimijat kerättyä arvokasta tietoa havainnoidessaan ihmisten tilanteita. Tämän kaltaisella toiminnalla on positiivinen vaikutus resilienssiin ja toimintakykyyn myös siinä tilanteessa, että kriisi pitkittyy. Mikäli kerättyä tietoa pystytään hyödyntämään itse tai yhteistyössä esimerkiksi viranomaisten kanssa, on se loistava keino kohdentaa tarvittavia toimenpiteitä vallitsevan tilanteen perusteella.

Tutkimuskirjallisuudessa kriittisen tiedon oikea-aikainen välittyminen on nostettu välttämättömyydeksi yleisen turvallisuuden varmistamisessa ja vastatoimien koordinoimisessa (Boin ja muut, 2010, s.708). Myös haastatteluiden perusteella tiedon tärkeä rooli yhteiskunnan turvallisuuden ja resilienssin yhteydessä nousi useasti esille. Järjestöissä on havaittu tiedon saannin puutteiden aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia kuten esimerkeissä (14) ja (15) haastateltavat kertovat.

(14) Turvallisuushan liittyy myös siihen, että saa ajantasaista tietoa. Eli oletko sinä sen varassa, että joku kertoo sinulle jollain tavalla jotain epämääräistä, vai saatko sinä sen tiedon yhdenvertaisesti muiden kanssa.

(15) Kyllä tämä tiedon saanti on osoittautunut yhdeksi sellaiseksi asiaksi, joka oikeasti aiheuttaa huolta, jos ne ei ole löytänyt sellaista realistista tietoa tai luotettavaa tietoa.

Esimerkkien (14) ja (15) mukaisesti tiedon saannilla on suuri vaikutus etenkin yksilön resilienssiin. Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna tämä on merkittävä seikka, sillä yhteiskunnan resilienssi edellyttää myös yksilöiden valmiutta siihen. Erityisesti tiedon saannin haasteet liittyvät erityisryhmiin ja tulee esille esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa henkilöllä on jokin vamma, joka estää esimerkiksi lukemisen tai kuulemisen. Myös tiedon saanti omalla kielellä on tunnistettu haastatteluissa merkittäväksi resilienssiin vaikuttavaksi tekijäksi. Järjestöissä on tehty valtavasti työtä saavutettavuuskysymysten parissa ja

haastatteluiden aikana esitettiin hyviä ratkaisuehdotuksia, joilla tiedon välitystä kriisitilanteissa voitaisiin parantaa. Esimerkissä (16) haastateltava kertoo oman järjestönsä erityisryhmän näkökulmasta ajatuksen siitä, miten viestintää ja tiedon saantia voitaisiin parantaa.

- (16) Jos miettii luotettavan tiedon jakamista kriisitilanteessa niin semmoinen luetusformaatti ja luetuskuuntelu, mitä kautta (jos saataisiin jäsenkunnan laitteet päivitettyä) me saataisi periaatteessa push-toiminnolla aika isolle joukolle näkövammaisia esim. tarjottua ajankohtaistiedotteita.

Esimerkissä (16) haastateltava esittää ajatuksen mahdollisuudesta tiedon tehokkaasta välittämisestä eteenpäin. Esitetty ajatus ei suinkaan ole ainoa laatuaan, jonka vuoksi järjestöjen kuunteleminen sekä asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen olisi tärkeää. Häiriö- ja kriisitilanteissa selviytymiselle elintärkeässä roolissa on tiedon oikea-aikainen saanti, jotta tiedetään mitä on tapahtunut ja mitä toimintavaihtoehtoja on olemassa (Norris ja muut, 2008, s.140).

Järjestöillä on tunnistettu olevan tärkeä rooli häiriötilanteisiin ja onnettomuuksiin varautumisessa (Kielineva, 2018, s.10–11). Haastatteluiden perusteella huomattiin, että järjestöissä on erityistä halua ja tahtoa lähteä tekemään turvallisuuteen liittyvää työtä hyödyntäen omia vahvuuksiaan ja erityisosaamistaan. Järjestöt kertoivat myös, että ovat alkaneet enenevässä määrin kiinnittämään huomiota erityisesti varautumis- ja valmiustoimintoihin, kuten esimerkiksi (17) huomataan.

- (17) Sehän on tutkittu, että valmiustoiminnot tai ihmisten auttaminen ei saa poiketa siitä perustehtävänkuvasta kauheasti. Et meillä on tähän valmiuteen liittyen säännöllisesti koulutusta ja luotu ne rakenteet esim. meidän ihan omilla palaverissamme on aina kohta valmiudesta.

Esimerkissä (17) haastateltava nostaa esille valmiustoimintojen olevan osa perusarkea ja osa jokapäiväistä työtä. Se osoittaa järjestöjen asiantuntevaa ja ammattitaitoista suhtautumista asioihin.

6.1.3 Järjestöjen roolin merkitys oppimisen vaiheessa

Aiemmista kriiseistä ja häiriöistä oppiminen on olennaisen tärkeää, jos halutaan rakentaa resilienssiä pitkällä aikavälillä. Tiedon ja kokemusten hankinta opitusta on tärkeää, mikäli halutaan kehittää uusia ratkaisuja, tehdä parempia strategioita ja tehostaa päätöksentekoa (Ostadtaghizadeh ja muut, 2015).

Haastatteluissa nousi edellä olevien resilienssin prosessin vaiheiden lisäksi useita havaintoja ja ajatuksia, jotka tehostavat oppimista. Haastatteluiden perusteella järjestöissä on kyetty tunnistamaan keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat sopeutumiseen ja muutoksen hyödyntämiseen. Oppiminen tässä kontekstissa lisää ennen kaikkea tietopohjaa resilienssin ennakoivassa vaiheessa. Näin ollen haastattelut tukevat ajatusta resilienssin prosessin kehämäisestä hahmottamisesta ja eri vaiheiden päällekkäisyydestä sekä yhteen kytkeytymisestä.

Haastatteluissa nousi esiin kaksi laajempaa teemaa, joiden kautta voidaan oppia. Oppeja voidaan ottaa kriiseistä ja häiriötilanteista, joissa on itse oltu osallisena. Oppeja voidaan myös ottaa muualta ja esimerkiksi kansainvälisen ulottuvuuden kautta muualta maailmasta opittuina. Esimerkkien (18) ja (19) mukaisesti kriiseistä, jotka ovat koskettaneet haastateltavia järjestöjä, ovat esimerkiksi koronakriisi ja Turun terrori-iskut.

(18) Tuli mieleen maahanmuuttajien näkökulmasta, kun oli koronan alkuaikat, niin mietittiin sitä, miten saadaan eri kieliryhmille tietoa läpi ja tässä opittiin, että se olisi voitu tehdä paremmin, nopeammin ja tehokkaammin. Siksi etukäteen näiden asioiden miettiminen olisi tärkeää, ja on onneksi opittu viime vuosina, joten tätä tulisi hyödyntää tulvaisuudessa.

(19) Myös esim. siitä turun terrori-iskusta niin minä jaksan uskoa, että opittiin kuitenkin hirveästi.

Resilienssin näkökulmasta oppiminen on ensiarvoisen tärkeää. Kuten esimerkissä (18) ja (19) nähdään ovat haastateltavat tunnistaneet kriiseistä sellaisia asioita, joita voidaan

tulevaisuudessa hyödyntää. Oppimisen vaiheessa keskeistä onkin sellaisen tiedon ja kokemuksen hankinta, jota voidaan soveltaa uusien ratkaisuiden kehittämisessä (Walker ja muut, 2004).

Järjestöillä on valmiuksia ottaa oppeja hyvin erilaisista kriiseistä. Haastatteluiden perusteella kriiseistä on opittu, että tulevaisuutta ajatellen on tarve nopeammalle ja tehokkaammalle tiedon välittämiselle sekä tarve parantaa varautumista erityisesti erityisryhmien tarpeet huomion ottaen. Haastatteluissa nähtiinkin resilienssin prosessin oppimista mukaillen, että oppeja on tärkeää hyödyntää tulevaisuudessa. Järjestöjen kansainväliset kytkökset, kuten esimerkeissä (20) ja (21) kuvataan, tarjoavat mahdollisuuden laajentaa oppien saamista.

(20) Meillä on myös kansainvälisesti tiivis yhteistyö Euroopan tasolla, josta me on opittu, että rikosuhrijärjestöillä on iso rooli erityisesti terroristi-iskuissa ja terrorismi direktiivi myös suoraan sääntelee.

(21) Ja ehkä se, että mitä opittavaa meidän järjestöllämme ja myös muilla järjestöillä sekä Suomella on niistä maista, joissa on tapahtunut jo jokin isku, että miten paljon sieltä saataisiin oppi meille ja miten sitä tietoa voisi hyödyntää ihan ruohonjuuritasolta lähtien.

Esimerkit (20) ja (21) kuvastavat konkreettisesti oppien ottamista ja pohdintaa, miten niitä voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa. Samalla ne näyttävät esimerkkiä, siitä miten voidaan oppia myös muissa maissa tapahtuneista kriiseistä. Yhteistyö tiedon jakamisessa kansainvälisellä tasolla helpottaa myös oppimista ja innovointia, mikä kehittää resilienssiä (UNDRR, 2015). Haastatteluissa esiin nousi esimerkin (22) mukaisesti Ukrainan sota yhtenä konkreettisenä vakavana tapahtumana, josta voidaan myös Suomessa ottaa oppeja.

(22) Me tiedetään se niin kun ihan Ukrainan sodasta, että vammaiset henkilöt ovat olleet siellä heitteillä ja on jäänyt sinne jumiin, kun ei ole sen enempää mietitty liikkumista tai sitä kalustoa millä ihmisiä voi liikuttaa. Niin sitten siellä on ne, jotka tarvitsevat eniten apua niin surkeassa tilanteessa. Ettei tähän jouduttaisi sitten Suomessa oli se syy mikä tahansa.

Esimerkin (22) mukaisesti on tunnistettu keskeinen asia muualta maailmasta, josta on otettu huomioita. Näitä huomioita esiin nostamalla ja oppimalla voidaan tehdä yhteiskunnastamme resilientimpi. Voimme oppia kriiseistä, jotka ovat suoraan koskettaneet meitä. Aina ei kuitenkaan kannata odottaa, että jotain tapahtuu suoraan edessämme, vaan voimme ottaa oppia ja varautua muualla tapahtuneiden kriisien kautta. Pitkäaikainen oppiminen lisää myös tietopohjaa, jota voidaan hyödyntää edelleen ennakoivien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa (Duchek, 2020, s.230).

6.2 Yhteistyön ja osallisuuden merkitys – Esteet resilienssin muodostumiselle

Haastatteluissa esiin nousi seikkoja, joilla yhteiskunnan resilienssin muodostumista voidaan edesauttaa. Ajatuksia, kokemuksia ja konkreettisia toimia nousi esille jokaisessa resilienssin prosessin vaiheessa, tuoden esiin järjestöjen potentiaalin luoda resilienssiä monimutkaisten turvallisuushkien edessä. Tiedon ja asiantuntemuksen merkittävän roolin lisäksi esiin nousi yhteistyön ja osallisuuden tärkeys. Suomen kokonaisturvallisuuden mallin mukaan yhteiskunnan turvallisuus, resilienssi sen osana, tehdään yhdessä (Valtioneuvosto, 2017). Yhteistyön merkitys on siis tunnistettu laajemmassa kontekstissäkin merkittäväksi tekijäksi. Yhteiskunnallisessa mittakaavassa yhteistyön merkitys korostuu ja mitä paremmin pystymme yhdistämään niin järjestöjen, viranomaisten kuin elinkeinoelämänkin osaamisen ja kyvyt, sitä turvallisempi, valmiimpi ja resilientimpi yhteiskunta on mahdollista saavuttaa.

Haastatteluissa esiin nousi, että järjestöjen näkökulmasta yhteistyötä muiden järjestöjen, elinkeinoelämän ja viranomaisten kanssa on onnistuttu tekemään jonkin verran. Tästä huolimatta on vielä paljon, mitä voitaisiin tehdä yhteistyön edelleen parantamiseksi. Haastatteluiden analyysi osoitti, että lähes kaikki haastateltavat olivat joko itse kokeneet tai kuulleet joltain kokemuksista etenkin turvallisuustoimintaan liittyvässä yhteistyön ja osallistamisen puutteista.

Resilienssin prosessin jokaisessa vaiheessa on olennaista huomioida yhteistyön ja osallisuuden näkökulmat. Haastatteluissa nousi esille puutteet yhteistyössä ja osallistamiskulttuurissa viranomaisten kanssa. Tämä on resilienssin muodostumisen kannalta tärkeä huomioida, koska yhteistyön ja osallisuuden vahvistaminen voi parhaimmillaan parantaa yhteiskunnan kykyä selvitä ja sopeutua erilaisissa häiriö- ja kriisitilanteissa. Vastavuoroisesti yhteistyön puute ja sen laiminlyönti voi vaikuttaa negatiivisesti yhteiskunnan resilienssiin ja heikentää selviytymistä haasteiden edessä.

Haastatteluissa osallisuuden näkökulma nousi esille erityisesti tarpeena kuulla ja ottaa huomioon järjestöjen näkemyksiä ennakoivasti jo suunnitteluvaiheessa. Osallisuudella tarkoitetaan tässä eri toimijoiden aktiivista mukanaoloa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Ennakointivaiheessa yhteistyö voidaan nähdä keskeisenä osana resilienssin lisäämistä ja kehittämistä. Yhteistyön toteutuessa toimijoiden välillä, voidaan jakaa tietoa, voimavaroja ja asiantuntemusta, joka lisää valmiutta vastata kriiseihin. Vastavuoroisesti tiedonkulun, suunnittelun ja resurssien jakamisen esteet voivat heikentää kykyä varautua ja reagoida äkillisesti muuttuvissa tilanteissa. Järjestöjen näkemysten ottaminen huomioon jo suunnitteluvaiheessa tuo mukanaan moniäänisyyttä ja osallistavaa kulttuuria. Haastatteluissa nousi esiin yhteistyötä ja osallisuutta vaikeuttavia tekijöitä, joista usein esille nousut seikka oli järjestöjen toiminnan tuntemattomuus, kuten esimerkiksi (23) ja (24) haastateltavat esittävät.

(23) Ainakin merkittävä este on se, että virkahenkilöt, ainakaan kaikilla alueilla ei tunne tätä järjestömmen roolia ja tehtäviä ja sitä kautta, että pystyttäisiin ottamaan riittävästi mukaan siihen suunnitteluun ja myös harjoitteluun.

(24) Saatetaan myös luulla, että tämä on kokonaan vapaaehtoista toimintaa, eli ei edes tiedetä sitä, että siellä on kriisityöntekijöitä.

Kuten esimerkissä (23) haastateltava kertoo, osa viranomaisista ei tunne järjestöjen roolia ja tehtäviä. Tämä luonnollisesti estää yhteistyötä, kun ei edes tiedetä mahdollisuuk-

sista. Tutkimuskirjallisuudessa kolmannen sektorin hyödyntämisen esteiksi oli tunnistettu myös tiedon puute ja tietämättömyys toisten toiminnasta (esim. Jalava ja muut, 2017). Havainnot osoittavat, että olisikin tärkeää pohtia tapoja, joilla tietoisuutta puolin ja toisin voidaan lisätä ja näin vahvistaa resilienssiä. Esimerkissä (24) haastateltava nostaa esille sen, että monesti luullaan, että järjestöjen toiminta on pelkästään vapaaehtoistyötä. Tärkeä olisi kuitenkin muistaa, että monissa järjestöissä on lukuisia asiantuntijoita töissä. Lisäksi järjestöt kouluttavat perusteellisesti vapaaehtoisia monenlaisiin tehtäviin.

Vaikka haastatteluissa nousi esille positiivisia kokemuksia yhteistyöstä viranomaisten kanssa, monien mielestä se ei kuitenkaan ollut riittävää kaikilla alueilla. Haastateltavat nostivat esille osallistamiseen liittyviä huomioita ja sen tärkeyttä esimerkkien (25) ja (26) mukaan.

(25) Korostan sitä, ettei tehtäisi näennäisosallistamista vaan kehittäjäyyskumppanuutta ja sen ymmärrystä, että näitä meidänkin asioitamme on pakko huomioida. Kuka kantaa vastuun, jos homma ei toimi, kun kriisi on päällä.

(26) Kyllä minä edelleen nostaisin esille sen osallistamisen ja sen et sen pitää olla todellista. Nytkin kun, jos otetaan erilaisia paikkoja esim. se valmiuslain uudistaminen mitä muistaakseni jo alitettiin, niin kun sitä tiedustelin, että no miten vammaisjärjestöt ja vammaissopimus niin sain vastauksen, että kyllä sidosryhmiä sitten kuullaan, jos tarvitaan. Jotenkin se et ymmärrettäisi se, että vammaiset ihmiset ei ole pelkästään sote kansalaisia vaan ihan samat asiat, kun ketä tahansa muutakin nii koskettaa.

Haastateltava peräänkuuluttaa esimerkissä (25) sitä, ettei osallistamisen tulisi olla pelkästään näennäistä. Hän nostaa esille kokonaiskuvan ymmärryksen tärkeyden ja sen, että järjestöt voisivat antaa näkemyksiään yhteistyön merkein, jotta osattaisiin muodostaa kokonaiskäsitys. Tämä kokonaisvaltaisen ymmärryksen ja hahmottamisen tärkeys on keskeistä, koska yhteiskunnallinen resilienssi edellyttää useiden ulottuvuuksien tarkastelua (Cutter ja muut, 2008, s.602). Esimerkissä (26) haastateltava tuo esille sen, että viranomaiset eivät suhtaudu aina järjestöjen osallistamiseen kovin innokkaalla otteella. Hän näkee tämän yhtenä esteenä yhteistyölle ja sen tuomille mahdollisuuksille. Esimerkeissä

(27) ja (28) haastateltavat nostavat esille lisää epäkohtia, jotka heidän näkemyksensä mukaan vaikuttavat negatiivisesti yhteistyöhön ja osallisuuteen.

(27) On hirveen olennaista et millaiseksi ne kokemukset viranomaisilla muodostuu siitä osallistamisesta ja sillä taas voi olla merkitystä sille, että jossain myöhemmässä yhteydessä, kun kehitetään jotain, niin ajatellaan et ei tässä ole järjestöillä mitään annettavaa, koska ne edelliset osallistamiskokemukset eivät tuotaneet lisäarvoa.

(28) Järjestöt ovat välillä ihmetelleet, että mihin kaikkeen sitä tavallaan kytkeytyy ja on aika sattumanvaraista mikä järjestö kytkeytyy mihinkin eri alueeseen tai toimintoon. Vaatisi kyllä paljon selkiyttämistä, jotta järjestöjen koko potentiaali ja mahdollisuus olla ja tuoda se vapaaehtoinen ja ammattilais- voimansa tähän valmius- ja varautumistoimintaan.

Haastateltava nostaa esimerkissä (27) esille sen, että myös jo tapahtuneet osallistamiskokemukset saattavat vaikuttaa tulevaisuudessa viranomaisten halukkuuteen osallistua ja tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Erityisesti negatiiviset kokemukset saattavat vaikuttaa suhtautumiseen ja halukkuuteen tehdä uudestaan yhteistyötä. Lisäksi osallistumiselle yhtenä esteenä esimerkin (28) mukaisesti, haastateltava nostaa esille, että yleisesti on hyvin epäselvää mihin kaikkeen järjestöt kytkeytyvät. Nämä asiat kaipaisivat ratkaisuja ja selkeyttä, jotta yhteistyö toteutuisi paremmin.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että järjestöt ovat halukkaita osallistumaan yhdessä ja erikseen turvallisuuden edistämiseen ja siihen kytkeytyvään valmius- ja varautumistoimintaan. Heillä on jo olemassa olevia rakenteita ja toimintatapoja, joita on mahdollista hyödyntää kansallisesti ja paikallisesti erilaisissa tarkoituksissa. Heillä on myös valtava määrä asiantuntemusta, tietoa ja kokemusta, joita paremman yhteistyön kautta hyödyntämällä voidaan muodostaa vahvempaa resilienssiä yhteiskuntaan.

7 Johtopäätökset

7.1 Tutkielman aiheen tarkastelu ja jatkotutkimusaiheet

Tämä pro gradu- tutkielma sai alkunsa tutkielman tekijän kiinnostuksesta yhteiskunnan turvallisuutta ja resilienssiä kohtaan. Tutkielmassa tarkasteltiin kolmannen sektorin mahdollisuuksia olla osaltaan luomassa resilientimpää yhteiskuntaa muuttuneen turvallisuustilanteen ja uudenlaisten kriisien edessä. Tutkielman kohteena oli kolmannen sektorin järjestötoimijat. Heidän kokemusten ja näkemysten avulla tutkielma pyrki löytämään vastauksen siihen, millainen rooli järjestöillä on yhteiskunnan resilienssissä. Näiden tulosten kautta tutkielma pyrki havainnoimaan kehityskohtia yhteiskunnan resilienssin edistämiseksi. Tässä tutkielmassa on käsitelty tutkimuskysymyksiä, jota koskevat kolmannen sektorin osuutta yhteiskunnan resilienssissä ja järjestöjen turvallisuustoiminnassa havaittuja resilienssiä lisääviä tekijöitä. Kun tarkastellaan kolmannen sektorin roolia osana yhteiskunnan resilienssiä sekä turvallisuuden puitteissa, voidaan resilienssiprosessi ymmärtää monitahoiseksi lähestymistavaksi, jolla ennakoidaan turvallisuuteen liittyviä haasteita, selviydytään niistä ja lopulta opitaan.

Järjestötoimijoiden haastattelujen avulla on tunnistettu järjestöjen tiedon ja asiantunteumuksen merkitys resilienssin lisäämisessä, kun taas yhteistyön ja osallistamiskulttuurin puute on todettu mahdolliseksi heikentäväksi tekijäksi. Nämä havainnot osoittavat kolmannen sektorin merkittävää roolia yhteiskunnan resilienssin muodostamisessa. Tulevaisuudessa on olennaista puuttua havaittuihin esteisiin ja hyödyntää järjestöjen vahvuuksia entistä paremmin. Näin voidaan luoda yhteiskuntia, jotka ovat entistä paremmin varautuneita vastaamaan monimutkaistuviin turvallisuushkiin. Tämä tutkielma täydentää olemassa olevaa resilienssiä käsittelevää kirjallisuutta ja tuo esiin tulevia tutkimustarpeita, joiden avulla aihetta voidaan tutkia tarkemmin.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä vastaus pyrittiin löytämään siihen miten kolmannen sektorin toiminta vaikuttaa yhteiskunnan resilienssiin? Aikaisemman tutkimuksen

mukaan yhteiskunnan resilienssille ja sen muodostumiselle ei ole löydetty yhtenäistä määritelmää. Kolmannen sektorin roolia painottava tutkimus on myös ollut paikoittain vähäistä, joka innoitti tarkastelemaan aihetta tästä näkökulmasta. Useissa tutkimuksissa on esitetty eri näkökulmia resilienssille ja yhteistä lähes kaikissa määritelmissä on se, että resilienssi nähdään reaktiona häiriöön, riskiin tai muutokseen (Moilanen, 2021; Hyvönen ja muut, 2019; Duchek, 2020).

Kolmannen sektorin järjestöjen toiminta vaikuttaa monin tavoin yhteiskunnan resilienssiin. Etenkin monimutkaisten turvallisuusuhkien edessä järjestöillä on valtavasti potentiaalia edesauttaa muodostamaan resilienssiä, joka auttaa ennakoimaan, selviytymään ja oppimaan kriiseistä ja häiriötilanteista. Kolmannen sektorin toiminnalla on pitkät perinteet turvallisuustoiminnassa, jonka lisäksi myös yhteiskunnan turvallisuusstrategia tunnistaa sen keskeisenä toimijana (Valtioneuvosto, 2017). Järjestöt kykenevät tarjoamaan keskeisiä palveluita ja tukea yhteisöille kriiseissä esimerkiksi katastrofiavun, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutukseen liittyvien toimien avulla. Näin järjestöt pystyvät täyttämään palvelutarjonnassa olevia aukkoja. Toinen merkittävä vahvuus järjestöillä on heidän kykynsä vahvistaa erityisryhmien ääntä ja tuoda esille heidän tarpeitaan. Järjestöillä on myös tärkeä rooli sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, verkostojen ja solidaarisuuden edistäjinä – ja nämä tekijät ovat itse asiassa olennainen osa resilienssiä. Järjestöjen etuna on myös joustavuus, innovaatio kyvykkyys, joiden ansiosta voidaan vastata uhkiin ja häiriöihin ja niin edistää yhteiskunnan turvallisuutta ja resilienssiä.

Toisena tutkimuskysymyksenä esitettiin mitä resilienssiä edistäviä tekijöitä järjestöjen toiminnasta on havaittavissa resilienssin prosessin linssien läpi tarkasteltaessa? Resilienssin kolmivaiheista prosessia ei ole juurikaan käytetty spesifisti järjestöjen toiminnan mahdollisuuksien ja haasteiden tarkasteluun. Se kuitenkin osoittautui perustelluksi tavaksi tarkastella järjestöjen roolia, koska sen avulla saatiin laaja kuva monista eri mahdollisuuksista ja niiden laajoista vaikutuksista.

Tutkimustulosten perusteella erityisesti tiedon merkitys korostui ja järjestöjen valtava potentiaali toimia ikään kuin tiedon solmukohtina, jossa hankittua tietoa jaetaan eri suuntiin. He pystyvät toimimaan linkkinä yhteisöjen ja viranomaisten välillä, tarjoten samalla arvokasta asiantuntemusta ja paikallistuntemusta. Tämän lisäksi järjestöt tekevät tärkeää työtä huolehtiessaan siitä, että tieto saavuttaa oman jäsenistön ja samalla myös laajemman yleisön, edistäen tiedonkulun avoimuutta ja yhteisöjen valmiuksia.

Ennakointivaiheessa korostui osallistuminen suunnitteluun, jotta voidaan huomioida laajasti kaikki yhteiskunnan jäsenet erilaisiin kriisitilanteisiin valmistautuessa. Järjestöillä on tärkeä tehtävä jatkuvana muutoksen tunnistajana ja yhteiskunnan tuntosarvina. Tämän roolin hyödyntäminen mahdollistaa ennakkoinnin tehostamisen ja kohdentamisen.

Selviytymisen ja toimintakyvyn säilyttämisen näkökulmasta, järjestöt nostivat esille mahdollisuutensa tarjota nopeaa ja asiantuntevaa kriisiapua sekä mahdollisuutta saada yhteys laajaan joukkoon ihmisiä. Esille nousi heidän roolinsa luotettavan tiedon välittäjänä erityisesti huomioiden yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevat, jotka on tunnistettu yleisesti kriisitilanteista enemmän haavoittuviksi.

Oppimisen vaiheen merkitys oli myös oleellinen. Oppeja kyetään ottamaan kriiseistä ja häiriötilanteista, jotka on itse koettu. Lisäksi laajojen verkostojen avulla, jotka ulottuvat kansainväliselle tasolle, voidaan ottaa oppeja myös muualla tapahtuneista kriiseistä. Oppimisen merkitys on suuri, ja on tärkeää kerätä tietoa opituista asioista. Opitun tiedon merkitys korostuu tulevaisuuden kriisitilanteisiin varauduttaessa.

Haastatteluissa nousi esille yhteistyön ja osallisuuden merkitys. Tämä tukee tutkimuskirjallisuutta, jossa ne ovat myös tunnistettu merkittäviksi resilienssiä edistäviksi tekijöiksi (esim. Aldrich ja Meyer, 2015). Haastatteluiden perusteella kävi ilmi, että vaikka yhteistyötä eri tahojen kanssa on ollut, merkittäviä puutteita kuitenkin esiintyy. Tunnistettuja haasteita yhteistyölle olivat yhteistyörakenteiden puute ja tietämättömyys järjestöjen toiminnasta. Nämä ovat keskeisiä havaintoja, jotka on otettava huomioon. Yhteistyön ja

osallisuuden lisääminen järjestöjen ja viranomaisten välillä on keskeistä, mutta myös yhteistoimintaa muiden sidosryhmien kanssa on lisättävä.

Taulukossa 3 esitetään tutkielman tulosten keskeiset havainnot. Siinä käsitellään resilienssin prosessin eri vaiheet, niiden pääpointit sekä haasteet, jotka vaikuttavat resilienssin muodostumiseen.

Taulukko 3. Keskeiset havainnot tuloksista

Keskeiset havainnot tuloksista	
Järjestöjen tiedon ja asiantuntemuksen rooli	Järjestöjen rooli tiedon ja asiantuntemuksen tarjoamisessa ja välittämisessä on keskeinen Tietoa ja resursseja välitetään niin viranomaisille kuin jäsenistöön ja yksittäisiin ihmisiin päin
Ennakointi	Järjestöillä on huomattava rooli tiedon ja asiantuntemuksen tarjoamisessa ennakkoinnin suunnitteluprosesseihin Heillä on loistavat mahdollisuudet kerätä ja yhdistellä tietoa eri lähteistä samalla havaiten erilaisia trendejä Mahdollisuudet tuoda erilaisia näkökulmia ja asiantuntemusta ennakointiin
Selviytyminen	Järjestöillä on tärkeä rooli kriisi- ja häiriötilanteissa sillä he pystyvät tarjoamaan nopeasti ja joustavasti tukea ja toteuttamaan tiedonvälitystä Mahdollisuus parantaa tiedonvälitystä erityisesti erityisryhmille ja kriisiavun ja henkisen tuen tarjoaminen
Oppiminen	Järjestöillä on kykyä oppia kriiseistä ja sopeutua niiden jälkeiseen tilaan Kansainväliset verkostot mahdollistavat oppien ottamisen myös muualla tapahtuneista tilanteista
Haasteet	Yhteistyön rakenteiden puute ja puutteellinen osallistamiskulttuuri esteenä resilienssin muodostumiselle

	Viranomaisten ja muiden toimijoiden tietämättömyys järjestöjen toiminnasta, roolista ja tehtävistä.
--	---

Resilienssin käsite pitää sisällään kokonaisvaltaisen lähestymistavan, jolla pyritään vahvistamaan yhteiskuntien kykyä kestää erilaisia häiriö- ja kriisitilanteita, sopeutua niihin ja lopulta jopa oppia niistä. Tunnustamalla ja hyödyntämällä resilienssin monitahoinen luonne, yhteiskunnat voivat kehittää kykyjään menestyä epävarmuuden ja muutoksen vallitsemassa ajassa. Aihepiiri pitää sisällään monia mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia, joiden avulla resilienssin dynamiikkaa voidaan ymmärtää paremmin. Kun tarkastellaan yhteiskunnan resilienssiä, olisi kiinnostavaa pohtia laajemmin, millaisia vaikutuksia eri yhteiskunnan tahoilla voisi olla tähän teemaan.

7.2 Luotettavuus

Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 6.1) esittävät, että tutkimuksen luotettavuutta on mahdollista arvioida erilaisista lähtökohdista, jotka tarkastelevat esimerkiksi tutkimuksen tarkoitusta ja kohdetta, aineiston keruuta ja sen analysointia sekä tutkimustulosten raportointia. He jatkavat toteamalla, että tutkimuksen luotettavuudesta voidaan laadullisessa tutkimuksessa käyttää validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä. Heidän mukaansa validiteetti kuvaa sitä vastaako saadut tulokset tutkimuskysymyksiä eli onko tutkimuksessa kyetty tutkimaan sitä, mitä on ollut tarkoitus. He täydentävät vielä, että reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. Tällä viitataan siihen, että jos tutkimus toistetaan, saadaanko samanlaiset tulokset kuin aikaisemmalla kerralla. On syytä kuitenkin huomioida laadullisen tutkimuksen ainutlaatuisuus ja siitä johtuva validiteetin ja reliabiliteetin arvioinnin haastavuus (Hirsjärvi ja muut, 2019, s,232).

Tutkielman teoreettinen viitekehys on rakentunut tutkimalla useita eri lähtökohdista resilienssiä katsovia tutkimuksia. Tutkimuskirjallisuuteen aihepiirin ympärillä paneuduttiin huolellisesti ja käytettiin lähteinä niin kotimaista kuin kansainvälistäkin kirjallisuutta. Tämä osaltaan lisää tutkielman luotettavuutta.

Tutkielman aineisto kerättiin hyödyntäen puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joissa haastateltavien kanssa käytiin hyvin vapaamuotoista keskustelua aiheesta. Haastattelija pyrki olemaan neutraali ja olemaan kommentoimatta omia ajatuksia ja mielipiteitä aiheesta. Moneen asiaan olisi ollut helppoa tuoda omaa näkökulmaa aiheeseen perehtyneisyyden vuoksi, mutta tätä vältettiin, jottei ohjattaisi haastattelun kulkua liikaa. Tavoite oli myös pysyä mahdollisimman objektiivisena ja antaa haastateltavien tuoda esille heidän mielestään keskeisimmät seikat. Teemahaastatteluiden osalta on hyvä tunnistaa, että tulokset perustuvat vahvasti järjestöjen edustajien näkökulmiin, joten tulosten yleistettävyys ei ole täysin mahdollista. Hyvä on myös tunnistaa, että tutkielmassa nojataan vahvasti järjestöjen näkökulmaan, eikä esimerkiksi viranomaisten näkökulmaa tämän vuoksi tuotu esiin. Etenkin turvallisuusasioihin liittyen yhteistoimintaa voi estää moni muukin asia, kuin esitetyissä tuloksissa käy ilmi.

Tutkielman luotettavuutta arvioitaessa on tärkeä kiinnittää huomiota hyvään tieteelliseen käytäntöön ja sen noudattamiseen. Tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa sen tekijän täytyy noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Eskola & Suoranta, 2005, s.210). Tässä tutkielmassa hyvät tieteelliset käytännöt näkyivät esimerkiksi siten, että ennen haastatteluja haastateltavilta varmistettiin suostumus osallistumisesta ja kerrottiin haastatteluiden tallentamisesta ja materiaalien säilyttämisestä turvallisesti. Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen kerrottiin myös, että haastattelun saa keskeyttää milloin vain halutessaan, eikä kaikkiin kysymyksiin ole pakko vastata.

Aineiston analyysissä pyrittiin tarkkaan tiedon analysointiin ja huolelliseen aineiston läpikäyntiin. Aineiston litterointivaiheessa aineistosta poistettiin tunnistetiedot. Myös-

kään lopullisessa raportissa sitaatteja ei ole yksilöity anonyymiteetin säilyttämiseksi. Tutkielman aineisto on säilytetty huolellisesti ja kukaan muu kuin tutkielman tekijällä ei ollut pääsyä siihen. Aineisto hävetetään asiaankuuluvasti, kun tutkielma on valmis.

Hyviä tieteellisiä käytäntöjä on noudatettu myös tulosten esittämisessä, ja niitä esittäessä on oltu kriittinen, koska tutkielma on aina subjektiivinen ja tekijänsä näköinen (Vilkkä, 2021, s.46). Asioita on pyritty tulkitsemaan ja ajattelemaan ilman ennakkoluuloja ja olemaan mahdollisimman objektiivinen tuloksia esittäessä. Tuloksissa käytettiin paljon suoria lainauksia haastateltavien vastauksista, koska näillä voidaan lisätä tutkielman läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta (Puusa & Juuti, 2020, s.176).

Tutkielman tekijä on pyrkinyt mahdollisimman huolellisesti kuvaamaan tutkielman etenemistä ja sen toteutusta, tarkoituksena lisätä läpinäkyvyyttä. Laadullisen tutkimuksen ei katsota tuottavan yleistettävää tietoa, vaan tarjoavan ennemminkin ymmärrystä tutkittavasta aiheesta ja ilmiöstä (Puusa & Juuti, 2020, s.179). Vaikka tutkielman tuloksia ei voi sellaisenaan suoraan yleistää, voi tutkielmaa hyödyntää pohdittaessa keinoja resilienssin parantamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden vahvistamiseksi. Tutkielmassa pyrittiin tuomaan esiin järjestöjen näkökulma ja esittämään mahdollisimman konkreettisia asioita, joita voitaisiin hyödyntää ja parantaa matkalla kohti turvallisempaa ja resilienssintä yhteiskuntaa. Kaikkien näkökulmien esiintuominen ja yhteistoiminnan tarkastelu on tärkeää, koska yhteiskunnan turvallisuus ja resilienssi sen mahdollistajan tehdään yhdessä.

Lähteet

- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: Are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347–364. <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0* (4. uud. p.). Osuuskunta Vastapaino.
- Aldrich, D. P. (2012). *Building resilience: Social capital in post-disaster recovery*. The University of Chicago Press.
- Aldrich, D. P., & Meyer, M. A. (2015). Social Capital and Community Resilience. *The American Behavioral Scientist* (Beverly Hills), 59(2), 254–269. <https://doi.org/10.1177/0002764214550299>
- Alexander, D. E. (2013). Resilience and disaster risk reduction: An etymological journey. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 13(11), 2707–2716. <https://doi.org/10.5194/nhess-13-2707-2013>
- Béné, C., Newsham, A., Davies, M., Ulrichs, M., & Godfrey-Wood, R. (2014). Review Article: Resilience, Poverty and Development. *Journal of International Development*, 26(5), 598–623. <https://doi.org/10.1002/jid.2992>
- Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world. *Business Horizons*, 57(3), 311–317. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2014.01.001>
- Berkes, F., & Ross, H. (2013). Community Resilience: Toward an Integrated Approach. *Society & Natural Resources*, 26(1), 5–20. <https://doi.org/10.1080/08941920.2012.736605>
- Birkmann, J., Cutter, S. L., Rothman, D. S., Welle, T., Garschagen, M., van Ruijven, B., O'Neill, B., Preston, B. L., Kienberger, S., Cardona, O. D., Siagian, T., Hidayati, D., Setiadi, N., Binder, C. R., Hughes, B., & Pulwarty, R. (2015). Scenarios for Vulnerability: Opportunities and Constraints in the Context of Climate Change and Disaster Risk. *Climatic Change*, 133(1), 53–68. <https://doi.org/10.1007/s10584-013-0913-2>
- Boin, A., Hart, P. 't, McConnell, A., & Preston, T. (2010). Leadership Style, Crisis Response and Blame Management: The Case of Hurricane Katrina. *Public Administration*, 88(3), 706–723. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2010.01836.x>

- Boin, A., & van Eeten, M. J. G. (2013). The Resilient Organization A critical appraisal. *Public Management Review*, 15(3), 429–445. <https://doi.org/10.1080/14719037.2013.769856>
- Burnard, K., & Bhamra, R. (2011). Organisational resilience: Development of a conceptual framework for organisational responses. *International Journal of Production Research*, 49(18), 5581–5599. <https://doi.org/10.1080/00207543.2011.563827>
- Cacioppo, J. T., Reis, H. T., & Zautra, A. J. (2011). Social Resilience: The Value of Social Fitness With an Application to the Military. *The American Psychologist*, 66(1), 43–51. <https://doi.org/10.1037/a0021419>
- Council of the European Union. (2022). A Strategic Compass for Security and Defence - For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Noudettu 7.1.2024 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf>
- Coppola, A. (2017). The Spatial Resilience of Critical Residuals: The Raise and Resistance Voluntary Service Hubs in Global Cities. *Voluntas*, 28(3), 1352–1358. DOI:10.1007/s11266-017-9840-6
- Cutter, S. L., Barnes, L., Berry, M., Burton, C., Evans, E., Tate, E., & Webb, J. (2008). A place-based model for understanding community resilience to natural disasters. *Global Environmental Change*, 18(4), 598–606. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013>
- Duchek, S. (2020). Organizational resilience: A capability-based conceptualization. *Business Research (Göttingen)*, 13(1), 215–246. <https://doi.org/10.1007/s40685-019-0085-7>
- Duit, A. (2016). Resilience Thinking: Lessons for Public Administration. *Public Administration (London)*, 94(2), 364–380. <https://doi.org/10.1111/padm.12182>
- Fjäder, C. (2014). The nation-state, national security and resilience in the age of globalisation. *Resilience*, 2(2), 114–129. <https://doi.org/10.1080/21693293.2014.914771>

- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16(3), 253–267. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>
- Haavik, T. K. (2020). Societal resilience – Clarifying the concept and upscaling the scope. *Safety Science*, 132, 104964. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.104964>
- Hakala, J. T. (2017). Tulevan maisterin graduopas. Gaudeamus Oy.
- Helander, V. (1998). Kolmas sektori: Käsitteistöstä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H., & Gaudeamus oy. (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Holling, C. S. (2017). Resilience and Stability of Ecological Systems (1973). <https://doi.org/10.12987/9780300188479-023>
- Hovi, H. (2020). Johtaminen. Teoksessa J. Kielenniva (toim.), Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (s. 31–39). Turvallisuuskomitea. Noudettu 15.11.2023 osoitteesta https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/01/Turvallinen_Suomi_2018.pdf
- Hyvönen, A.-E., & Juntunen, T. (2018). Resilienssi avaimena laaja-alaiseen kokonaisturvallisuuteen: haasteita ja mahdollisuuksia. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja; No. 25/2018). Noudettu 15.12.2023 osoitteesta <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=28005>
- Hyvönen, A.-E., Juntunen, T., Mikkola, H., Käpylä, J., Gustafsberg, H., Nyman, M., Rättilä, T., Virta, S., & Liljeroos, J. (2019). Kokonaisresilienssi ja turvallisuus: Tasot, prosessit ja arviointi. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-647-8>
- Kendra, J., & Wachtendorf, T. (2003). Elements of Resilience After the World Trade Center Disaster: Reconstituting New York City’s Emergency Operations Centre. *Disasters*, 27, 37–53. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00218>

- Jalava, J., Raisio, H., Norri-Sederholm, T., Lahtinen, H., & Puustinen, A. (2017-12-12). Kolmas sektori viranomaisten turvallisuustoiminnan tukena. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 75/2017. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-483-2>
- Jalonen, H., Uusikylä, P., Lonka, H., Laitinen, K., Jokipii, A., Huhtinen, A., Rantamäki, A., Kallunki, V., Niskanen, V., & Keinänen, A. (2022). Policy Brief Syyskuu 2022. Kansallinen varautuminen edellyttää tilannetietoisuutta, joka rakentuu yhteiskunnallisten toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa. IRWIN. Noudettu 15.12.2023 osoitteesta <https://static1.squarespace.com/static/6006eb263753c24df24c3076/t/632987a3da299226cb4ce153/1663666090753/IRWIN+-+Policy+Brief+Syyskuu+2022.pdf>
- Keck, M., & Sakdapolrak, P. (2013). What is social resilience? Lessons learned and ways forward. *Erdkunde*, 67(1), 5–19. <https://doi.org/10.3112/erdkunde.2013.01.02>
- Kielenniva, J. (2020). Johdanto. Teoksessa J. Kielenniva (toim.), *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (s. 7–14). Turvallisuuskomitea. Noudettu 15.11.2023 osoitteesta https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/01/Turvallinen_Suomi_2018.pdf
- Konttinen, E. (2017). Kolmas sektori. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. Noudettu 15.12.2023 osoitteesta <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>
- Masten, A. S., & Obradovic, J. (2008). Disaster Preparation and Recovery: Lessons from Research on Resilience in Human Development. *Ecology and Society*, 13(1), 9. <https://doi.org/10.5751/ES-02282-130109>
- Moilanen, P., Ilmonen, K., Moilanen, P., Informaatioteknologian tiedekunta, & Faculty of Information Technology. (2021). Complexity and Resilience. Jyväskylän yliopisto. Noudettu 2.1.2024 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/79052>
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1–2), 127–150. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6>

- Ortiz-de-Mandojana, N., & Bansal, P. (2016). The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. *Strategic Management Journal*, 37(8), 1615–1631. <https://doi.org/10.1002/smj.2410>
- Ostadtaghizadeh, A., Ardalan, A., Paton, D., Jabbari, H., & Khankeh, H. R. (2015). Community Disaster Resilience: a Systematic Review on Assessment Models and Tools. <https://doi.org/10.1371%2Fcurrents.dis.f224ef8efbdfcf1d508dd0de4d8210ed>
- Pearson, C. M., & Clair, J. A. (1998). Reframing crisis management. *The Academy of Management Review*, 23(1), 59–76. <https://doi.org/10.5465/AMR.1998.192960>
- Pursiainen, C. (2023). Resilienssin ulottuvuudet. *Kosmopolis*, 53(4). Noudettu 20.3.2024 osoitteesta <https://journal.fi/kosmopolis/article/view/137710/90023>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. *Gaudeamus*.
- Rantamäki, A., & Jalonen, H. (2022). Hallinnan informaatioresilienssiä etsimässä – Tutkimusmatka käsitteen juurille. *Hallinnon Tutkimus*, 41(1), 35–51. <https://doi.org/10.37450/ht.107861>
- Rantamäki, A. (2023). Informaatioresilienssin rakentumiseen vaikuttavien tekijöiden ilmeneminen varautumista koskevassa asiantuntijapuheessa. *Hallinnon tutkimuksen seura*. <https://doi.org/10.37450/ht.127936>
- Sanastokeskus TSK ry. (2017). Kokonaisturvallisuuden sanasto. Noudettu 2.1.2024 osoitteesta https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kokonaisturvallisuuden_sanasto.pdf
- Sanastokeskus. (n.d.) TEPA-termipankki. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma. Noudettu 10.1.2024 osoitteesta <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/yhteisö>
- Saukkonen, P. (2013). Kolmas sektori - vanha ja uusi. *Kansalaisyhteiskunta*, 4 (1), 6-31. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201609224186>
- Sisäministeriö. (2022). Kriittisen infrastruktuurin häiriönsietokykyä parannetaan ja yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittiset toimijat tunnistetaan. *Tiedote*. Nou-

- dettu 10.1.2024 osoitteesta <https://intermin.fi/-/kriittisen-infrastruktuurin-hai-riionsietokykyja-parannetaan-ja-yhteiskunnan-toimintakyvyn-kannalta-kriittiset-toimijat-tunnistetaan->
- Suomen pysyvä edustusto Natossa. (n.d.). Suomi osallistuu aktiivisesti Naton resilienssi-työhön. Noudettu 15.1.2024 osoitteesta <https://finlandabroad.fi/web/nato/resilienssi>
- Tierney, K. (2014). *The social roots of risk: Producing disasters, promoting resilience*. Stanford University Press.
- Tiimonen, H., Nikander, M., & Kansainvälisten asioiden yksikkö. (2017). *Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden keskinäisriippuvuus*. Sisäministeriö. Noudettu 13.2.2024 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79229>
- Tuomi, J., Sarajärvi, A., & Tammi (yhtiö). (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turvallisuuskomitea. (2017). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia: Valtioneuvoston periaatepäätös*. Turvallisuuskomitea. Noudettu 20.3.2024 osoitteesta https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction*. Noudettu 10.1.2024 osoitteesta <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
- Ungar, M. (2011). The Social Ecology of Resilience: Addressing Contextual and Cultural Ambiguity of a Nascent Construct. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81(1), 1–17. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01067.x>
- Valtioneuvosto. (2017). *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Valtioneuvoston periaatepäätös. Noudettu 2.11.2023 osoitteesta <https://turvallisuuskomitea.fi/yhteiskunnan-turvallisuusstrategia/>
- Vilkka, H. (2021). *Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin*. PS-kustannus.
- Walker, B., Holling, C. S., Carpenter, S. R., & Kinzig, A. (2004). Resilience, Adaptability and Transformability in Social–ecological Systems. *Ecology and Society*, 9(2), 5–5. <https://doi.org/10.5751/ES-00650-090205>

- Waerder, R., Thimmel, S., Englert, B., & Helmig, B. (2022). The Role of Nonprofit–Private Collaboration for Nonprofits’ Organizational Resilience. *Voluntas*, 33(4), 672–684. DOI: 10.1007/s11266-021-00424-9.
- Wildavsky, A. (1988). *Searching for Safety*. Transaction Publishers.
- Williams, T. A., Gruber, D. A., Sutcliffe, K. M., Shepherd, D. A., & Zhao, E. Y. (2017). Organizational response to adversity: Fusing crisis management and resilience research streams. *The Academy of Management Annals*, 11(2), 733–769. doi: 10.5465/annals.2015.0134
- Wilson, G. A. (2012). Community resilience, globalization, and transitional pathways of decision-making. *Geoforum*, 43(6), 1218–1231. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2012.03.008>
- Zhang, F., Welch, E. W., & Miao, Q. (2018). Public Organization Adaptation to Extreme Events: Mediating Role of Risk Perception. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 28(3), 371–387. doi: 10.1093/jopart/muy004

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Osio 1. Taustatiedot

- a. Esittelisitkö itsesi?
- b. Kerrotko mistä järjestöstä tulet ja mitä siellä teet?

Osio 2. Kolmas sektori turvallisuustoimijana

- a. Miten turvallisuus tai valmius- ja varautumisasiat näkyvät omassa työssänne?
- b. Koetteko, että olette järjestönä laajasti mukana edellä mainituissa asioissa?
- c. Osallistuuko järjestönne tällä hetkellä jollain tavalla esimerkiksi jonkun hyvinvointialueen valmiussuunnitteluun? Jos ei, niin onko tämä ollut ajatuksena?
- d. Mitä mahdollisuuksia näette, että järjestötoimijoiden osaamisen hyödyntämisellä olisi varautumisessa?
- e. Onko osallistumiselle tunnistettu esteitä?
- f. Konkreettisia toimia tai asioita, joita haluaisitte, että tehtäisiin?

Osio 3. Resilienssi

- a. Minkälaisena koette järjestöjen toiminnan ja resilienssin välisen suhteen?
- b. Onko järjestöjen toiminnalla positiivista tai negatiivista vaikutusta resilienssiin/kriisinkestävyyteen?

Osio 4. Vapaa sana

- a. Haluaisitteko alleviivata jotain keskustelusta, jonka koette erityisen tärkeäksi teemalle?
- b. Haluaisitteko nostaa esille vielä jotain, joka ei ole tullut keskustelussa esiin aiemmin?
- c. Onko haastattelua ja toteutusta koskevaa palautetta?